БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

1 лістапада 1994 г.

Аўторак

№ 117(13834)

Кошт у розніцу 25 рублёў

Выдаецца з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

У Мінску, у Палацы культуры тонкасуконнага камбіната, прайшоў маладзёжны кірмаш вакансій. Тым, хто прыйшоў на кірмаш з надзеяй працаўладкавацца, было прапанавана 11 тысяч шматлікіх варыянтаў, што адпавядае прыкладна колькасці беспрацоўных у Мінску. Сярод вакансій пераважалі рабочыя прафесіі.

Фота Сяргея МІКАЛАЕВА.

Кур'ер "ЧЗ"

"ДЗЯДЫ" Ў ВЕРШАХ І АСОБАХ

Папулярная перадача беларускага радыё "Апоўдні" заўтра будзе поўнасцю прысвечана Дню памяці продкаў "Дзяды". Прычым яе радыёслухачоў чакае сюрпрыз — прэм'ера спектакля па матывах паэмы Адама Міцкевіча "Дзяды".

Пастаноўку ажыццявіў малады беларускі журналіст Эдвард Тарлецкі. У ёй прынялі ўдзел вядучыя акцёры Купалаўскага тэатра, у ліку якіх Стэфанія Станюта, Віктар Манаеў, Уладзімір Кін-Камінскі, Юрый Авяр'янаў. Музычнае афармленне запазычана з вядомага "Полацкага сшытка".

Цікава, што гэта паэма на беларускай мове яшчэ не выдавалася. У свой час яе спрабавалі перакласці Наталля Арсеньева і Браніслаў Тарашкевіч. Пераклад, узяты за аснову спектакля, ажыццявіў, цяпер ужо нябожчык, Пятро Бітэль. І гэта паэма, і шэраг іншых твораў Адама Міцкевіча ў перакладзе Бітэля ўвойдуць у зборнік твораў паэта, які рыхтуецца ў выдавецтве "Мастацкая літаратура".

БЕЛІНФАРМ.

ДЗЕНЬ ПРОДКАЎ У МІНСКУ

Як паведамілі ў Мінскім гарсавеце, заўтра ў сталіцы рэспублікі адбудуцца наступныя мерапрыемствы, прысвечаныя Дню памяці продкаў:

10.00 — ускладанне кветак і вянкоў у Курапатах.

12.00 — Мітынг каля будынка КДБ, арганізаваны БНФ. Затым шэсце ў Курапаты.

12.00 — Ускладанне кветак да магілаў вядомых дзеячаў на Маскоўскіх і Воінскіх могілках.

14.00 — Мітынг-рэквіем БНФ у Курапатах. Пасля заканчэння — ускладанне кветак на брацкай магіле ў в.Лошыца.

Святлана КУЛІКОВА.

СВЯТА Ў ГІСТОРЫКАЎ

Вялікае свята прыйшло і на вуліцу гісторыкаў. Былыя выпускнікі гістарычнага факультэта Белдзяржуніверсітэта, цяперашнія студэнты, сустрэлі юбілей — 28 кастрычніка факультэту споўнілася роўна 60.

Ля яго вытокаў стаяў вядомы беларускі вучоны, першы рэктар БДУ Уладзімір Іванавіч Пічэта. Першыя студэнты — беларускія дзяўчаты і хлопцы, прыйшлі ў аўдыторыі новага факультэта ў 1934 годзе. За гэты час тут атрымала адукацыю не адно пакаленне маладых людзей, якія выбралі для сябе нялёгкую прафесію выкладчыка аднаго з самых любімых прадметаў. Гістарычны факультэт для вельмі многіх стаў першай ступенькай да вялікіх навуковых дасягненняў, адсюль выйшлі палітычныя дзеячы і работнікі культуры нашай рэспублікі.

Сёння гэты факультэт мала чым нагадвае звычайны факультэт ВНУ. Ён больш падобны на велізарны лабараторна-даследчы цэнтр праблем у галіне гістарычных навук, права, міжнародных адносін, паліталогіі і культуры. І менавіта тут закладваецца аснова многіх вялікіх пачынанняў нашай рэспублікі.

ВЫРАТАВАЦЬ ГРАФСКІ ПАРК

Шырынскім — па прозвішчу былога ўладальніка — называюць гэты старажытны парк, які мяжуе з райцэнтрам Шаркоўшчына. Растуць тут рэдкія дрэвы і кусты, ёсць сажалка, дзе плаваюць карасі, прываблівае наведвальнікаў загадкавай роўняддзю цёмнай вады. На жаль, усю гэту прыгажосць псуе поўнае запусценне.

Ініцыятары аднаўлення цудоўнага кутка прыроды звярнуліся да грамадскасці райцэнтра з заклікам навесці ў ім парадак. А прычына больш чым пераканаўчая: выкарыстоўваць у далейшым гэта месца для правядзення масавых мерапрыемстваў. Напрыклад, для святкавання Івана Купалы.

ПЕРШЫЯ ГЛЕДАЧЫ – СТУДЭНТЫ

На старажытнай полацкай зямлі зняў свой новы дакументальны фільм "Славянскія танцы" беларускі рэжысёр Віктар Шавялёў. Першымі гледачамі стужкі сталі студэнты мясцовага універсітэта.

Запрасіўшы вядомага кінарэжысёра, члены універсітэцкага клуба "Кінааматар" не задаволіліся толькі прэм'ерай "Славянскіх танцаў", але і з цікавасцю паглядзелі яго стужку "Прыйдзі і віждзь" пра Кірылу Тураўскага.

БЕЛІНФАРМ.

ПАСЛЯДОЎНІКІ СЛАВЯНСКІХ АСВЕТНІКАЎ

Кірыла–Мяфодзіеўскае праваслаўнае брацтва, створанае каля года таму пад апякунствам Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, патрыяршага экзарха ўсяе Беларусі, распачала рэалізоўваць сваю адукацыйную праграму.

Яна ўключае ў сябе навучанне царкоўнаславянскай, сербахарвацкай і старабеларускай мовам, а таксама асновам багаслоўя. У наступным годзе праграма набудзе статус навучальных курсаў царкоўнай культуры і славяназнаўства.

Члены аб'яднання праваслаўных хрысціян акрамя адукацыйных праграм прымаюць удзел у аднаўленні закінутых храмаў. Так, імі ўжо адбудавана царква ў Вілейскім раёне. Сёння Кірыла-Мяфодзіеўскае праваслаўнае брацтва мае патрэбу і ў матэрыяльнай падтрымцы, якую можна накіроўваць на разліковы рахунак № 700249, код 767 у АКБ "Дукат" У Мінску.

Святлана КУЛІКОВА.

ВІНШАВАННЕ УНІВЕРСІТЭТУ

Беларускаму аграрнаму тэхнічнаму універсітэту споўнілася 40 год.

З гэтай нагоды прэзідэнт Беларусі накіраваў віншаванне прафесарска-выкладчыцкаму саставу, інжынерна-тэхнічнаму персаналу, студэнтам і выпускнікам гэтай навучальнай установы.

МАЎЧАННЕ – ЗОЛАТА?

У сувязі з павелічэннем цэн на электраэнергію і павышэннем чыгункай тарыфаў на перавозку пошты Міністэрства сувязі і інфарматыкі рэспублікі павысіла цэны на свае паслугі.

Так, мінута міжгародняй тэлефоннай размовы ў межах вобласці цяпер будзе каштаваць 24 рублі, у межах рэспублікі — 48 рублёў. Перасылка простага пісьма масай да 20 грамаў ацэнена ў 15 рублёў, а кошт аднаго слова ў звычайнай тэлеграме — 6 рублёў. Дарэчы, адно слова тэрміновай тэлеграмы каштуе ў два разы даражэй.

Аднак павелічэнне тарыфаў, паводле разліку сувязістаў, не пакрые фактычных расходаў. Напрыклад, рэальныя затраты на эксплуатацыйнае абслугоўванне аднаго кватэрнага тэлефона складуць цяпер 5100 рублёў, а абанентная плата за гэты ж час 1000 рублёў — шалёная і для сувязістаў і для нас, спажыўцоў.

БЕЛІНФАРМ.

Курсы валют на 31 кастрычніка:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	6680	6900	4425,5	4617
"Алімп"	6650	6928	4404	4619
"Дукат"	6700	7100	4500	4750

ПАДПІСКА-95

МЫ РАДЫ КОЖНАМУ ЛІСТУ

Бадай, больш за ўсё інфармацыі пра нашага чытача трапляе ў аддзел пісьмаў. Менавіта сюды ідуць допісы вельмі розныя па свайму зместу, грамадскаму гучанню, ад людзей усіх сацыяльных груп. Сярод гэтых лістоў сёлета нямала было просьбаў аб дапамозе, скаргаў на абыякавасць мясцовых улад, пытанняў па шматлікіх праблемах, што зараз ахапілі грамадства. Да кожнага пісьма мы імкнуліся ставіцца з увагай, некаторыя накіроўвалі ў розныя інстанцыі, ад якіх залежала вырашэнне той або іншай справы. Так, на скаргі нашых чытачоў мы атрымалі адказы ад Дзяржкамчарнобыля, Міністэрства адукацыі, Беларускага рэспубліканскага фонду "Узаемаразуменне і прымірэнне" і інш. У кожным выпадку адрасатам была аказана канкрэтная дапамога. У наступным годзе аддзел пісьмаў зноў-такі бярэ пад сваю апеку клопаты чытачоў. Да таго ж, мы мяркуем пастаянна весці рубрыку "Юрыдычная служба", у якой, думаецца, маюць патрэбу многія. Кансультацыі кваліфікаванага юрыста, бясспрэчна, дапамогуць зарыентавацца ў складаных жыццёвых сітуацыях абапіраючыся на законы нашай дзяржавы.

У новым 1995 годзе вучні школ, студэнты ВНУ, усе тыя, хто хоча паспрабаваць свае творчыя сілы на старонках "Чырвонкі", змогуць даслаць свае першыя творы ў новую рубрыку "Спроба пяра". Хто ведае, магчыма, з гэтых першых публікацый пачнецца шлях у вялікую журналістыку і літаратуру.

Як заўсёды на старонках "Чырвонай змены" захаваецца "Паштовая скрынка". Тут — пісьмы, у якіх аналізуюцца розныя жыццёвыя з'явы, развагі аб нашай рэчаіснасці. Мы рады кожнаму лісту, а таксама ўдзячны тым, хто актыўна супрацоўнічаў з газетай сёлета. Гэта мінчане Вячаслаў Ішчанка, Ларыса Шувалава, Міхась Маліноўскі з Баранавіч, Уладзімір Ларыёнаў з Гомеля, Павел Бензярук з Брэста і іншыя.

Наступны падпісны год у "Чырвонай змене" перад'юбілейны. Газета рыхтуецца да свайго 75-годдзя. А таму ўспаміны аб творчым шляху беларускага маладзёжнага выдання будуць друкавацца пад рубрыкай "Рэтраспектыва". Запрашаем усіх, хто працаваў у "Чырвонцы", быў звязаны з ёю ў розныя гады, адгукнуцца сваімі творамі.

Мы з радасцю чакаем сустрэчы са сваімі вернымі сябрамі ў 1995 годзе.

Кошт падпіскі на квартал — 6 тысяч рублёў, падпісны індэкс 63129.

Аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі. Тэл. 68-28-32.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

Дзяжурныя па выпуску
перакладчык
Ларыса ДУДАРУК,
Людміла КАХАВЕЦ,
рэдактар
Наталля ВАЛАКІДА.

"Уорлднэт" — "Еўраньюс" — "TV-5"

КАНФЛІКТ РАЗГАРАЕЦЦА

Лідэр баснійскіх сербаў выступіў па сербскаму тэлебачанню.

У сваім інтэрв'ю ён пагражаў баснійскім мусульманам, а таксама выступіў супраць усялякіх мірных перагавораў, загадзя заявіўшы, што яны ні да чаго не прывядуць. Тым часам у Сараева па-ранейшаму адбываюцца сутыкненні паміж варагуючымі групоўкамі. Пасля перагавораў камандуючых сіл ААН з баснійскімі сербамі ўдалося нарэшце дабіцца вызвалення салдат ААН, узятых 4 дні таму ў палон.

"ДЭФІЦЫТНЫ" ЦЯГНІК

Град званкоў з заказамі білетаў на цягнік, які праходзіць цераз тунель, што злучыў Англію з Францыяй, прывёў да перабояў на тэлефонных лініях.

Як вядома, тунель быў пабудаваны, каб "разгрузіць" паветраныя маршруты Лондан—Парыж і Лондан—Брусель. У першыя ж тры гадзіны работы білетных кас прагучала каля 600 званкоў, з якімі тэлефонная сістэма была проста не ў стане справіцца.

ВЫТВОРЧАСЦЬ ЦУКРУ ДАРУЧАНА ІНШАЗЕМЦАМ

Вытворчасць цукру на Кубе дазволена іншаземным прадпрымальнікам, якія атрымліваюць цяпер магчымасць інвесціраваць усе галіны па яго вырабу.

На гэты крок кубінскі ўрад вымушаны быў пайсці з-за крытычнага стану, у якім апынулася важнейшая галіна краіны.

СВЯТКУЮЦЬ ЭКСТРЭМІСТЫ

Каля 3 тысяч італьянскіх экстрэмістаў арганізавалі свята, прысвечанае дню прыходу да ўлады Мусаліні.

Паводле слоў арганізатараў, яны разглядаюць гэтую акцыю таксама і як крытыку цяперашняга ўрада Італіі.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

БІЗНЕС-КЛАС

НЯМЕЦКІЯ БАНКІРЫ МАЮЦЬ НАМЕР ДАПАМАГЧЫ БЕЛАРУСКІМ БАНКАМ

Некалькі дзён правялі ў Мінску па запрашэнню "Прыорбанка" прадстаўнікі буйнейшых банкаў Германіі. Нямецка-беларуская банкаўская канферэнцыя праводзілася ў рамках Беларуска-германскага савета па эканамічнаму супрацоўніцтву.

Ідэя правядзення гэтай сустрэчы ўзнікла ў ходзе дзелавых кантактаў па пытаннях банкаў і фінансаў абедзвюх краін. З нямецкага боку рабочую групу, у якую ўвайшлі 13 нямецкіх банкаў, узначаліў доктар Дзітэр Фальке, член праўлення "Вестдойчэ Ландэстбанк" у Дзюсельдорфе, а беларускую дэлегацыю прадставіў старшыня праўлення АКБ "Прыорбанк" Сяргей Касцючэнка. У першы дзень работы канферэнцыі ўдзельнікаў вітаў старшыня Нацыянальнага банка рэспублікі Станіслаў Багданкевіч.

На праведзенай па выніках гэтай сустрэчы прэс-канферэнцыі стала вядома, што банкіры абмеркавалі шэраг праблем, звязаных з увядзеннем сістэмы кантролю і падаткаабкладання ў Беларусі, сістэмы мер па ўвядзенню крэдытных і дэбетавых картак, пытанні кіравання беларускімі банкамі ва ўмовах гіперінфляцыі. Банкіры дамовіліся аб стварэнні адзінай аўтаматызаванай банкаўскай сістэмы на тэрыторыі рэспублікі, а таксама аб увядзенні разлікаў шляхам адзінай пластыкавай карткі. Нямецкі бок пацвердзіў сваё жаданне аказаць матэрыяльную дапамогу ў ажыццяўленні гэтых праектаў.

Кацярына ВЫСОЦКАЯ.

НАШЫ ПАЖАДАННІ – ІХ МАГЧЫМАСЦІ

Некалькі дзён у Мінску знаходзіўся дэкан факультэта менеджмента універсітэта штата Джорджыя доктар Роберт Гейтвуд і прафесары гэтай навучальнай установы.

Яны былі запрошаны Інстытутам перспектыў развіцця і бяспекі Беларусі для вывучэння магчымасці чытання прафесарамі універсітэта штата Джорджыя курсаў лекцый па менеджменту ў навучальных установах рэспублікі.

Курсы лекцый, якія ўжо прапанавалі амерыканцы, ахопліваюць пытанні работы з кадрамі ў сферах кіравання малымі прадпрыемствамі, маркетынгу і банкаўскай справе.

У сваю чаргу замежных вучоных зацікавілі прапановы з боку беларускага інстытута. Яны датычылі не толькі перакладу неабходнай для нас навуковай літаратуры, але і сумеснай дзейнасці ў напісанні падручнікаў, друкаванні ў нашых і замежных часопісах навуковых артыкулаў, метадычных распрацовак. Абмяркоўваліся патрэбы беларускай ВНУ ў выкарыстанні тэхналогіі навучання і кантролю ведаў, распрацаваных у ЗША і таксама магчымасці кароткачасовых стажыровак выкладчыкаў і студэнтаў у старэйшым універсітэце свету.

Прадстаўнікі універсітэта штата Джорджыя пацвердзілі, што нашы пажаданні і іх магчымасці супадаюць. І, паколькі прапануемы праект падтрымліваецца ўрадам і няўрадавымі фондамі ЗША, чытанне курсаў па менеджменту будзе патрабаваць з боку беларускай навучальнай установы мінімальных фінансавых і матэрыяльных затрат.

Святлана ГОЛАД.

ЮБІЛЕІ

Сёння журфаку БДУ спаўняецца 50 гадоў

Са святам, наш дарагі, любімы факультэт!

Кожнаму пакаленню журфакаўцаў вучоба ў сваёй alma-mater памятная нечым асаблівым. Былі любімыя выкладчыкі і лекцыі, ад якіх захоплівала дух, гонар за першыя ўласныя друкаваныя радкі і нервовыя дрыжыкі ў апошнюю ноч перад экзаменам, сябры, з якімі і дагэтуль не разальеш вадой, і сціплыя студэнцкія застоллі, што рабіліся на апошнія капейкі са стыпендыі, але здаваліся шыкоўнымі. Былі будатрады і восеньская "бульба", творчыя спрэчкі ў вучэбнай газеце і раптоўныя ганарары з газет дарослых, каханне і першыя вяселлі на курсе...

Гады вучобы, у які б час яны ні праходзілі, усё ж маюць асаблівасць аб'ядноўваць студэнцтва памяццю аб сваёй ВНУ. І першых журфакаўцаў — салдат-франтавікоў, юнакоў і дзяўчат, якія прайшлі вайну. Сённяшніх студэнтаў — выпускнікоў сучасных каледжаў і ліцэяў. Пяцьдзесят год паміж імі — гэта час станаўлення факультэта журналістыкі.

Напачатку журфак быў толькі аддзяленнем універсітэта, але ўжо ў першай палове 50-х гадоў яно стала творчым па сутнасці. Там закладваліся асновы двух творчых саюзаў — Саюза журналістаў і Саюза пісьменнікаў. У розныя часы яго закончылі празаікі і паэты М.Аўрамчык, І.Чыгрынаў, І.Пташнікаў, А.Вярцінскі, Б.Сачанка, Г.Бураўкін, В.Зуёнак і інш. Фактычна на факультэце фарміравалася новае пакаленне майстроў беларускай публіцыстыкі.

У 1955 годзе загадчыкам аддзялення журналістыкі стаў дацэнт Рыгор Васільевіч Булацкі. Гэтага чалавека з вялікай удзячнасцю ўспамінаюць многія пакаленні выпускнікоў журфака. Ён таксама часцінка лёсу нашага факультэта. Франтавік, потым студэнт, аспірант, кандыдат, затым доктар навук і прафесар — Рыгор Васільевіч непасрэдны творца гісторыі журфака. У гады яго працы аддзяленне журналістыкі выйшла на самастойнае месца ва універсітэце і атрымала статус факультэта. Рыгор Васільевіч стаў першым яго дэканам.

З гэтага часу факультэт пачаў хутка расці, пашыраўся выкладчыцкі састаў, ствараліся новыя кафедры.

Зараз факультэт журналістыкі ўзначальвае доктар навук, прафесар Алег Георгіевіч Слука, дарэчы, член рэдкалегіі нашай газеты, лёс якога звязаны з факультэтам з 1964 года.

Што ж такое журфак сёння? Гэта галіновы інстытут у сістэме універсітэта. Ён забяспечвае поўны цыкл непарыўнага навучання і падрыхтоўку кадраў самага шырокага профілю — ад журналістаў-рэпарцёраў да кандыдатаў навук.

На працягу апошніх дзесяці год трымаецца ўстойлівы конкурс сярод абітурыентаў. Летась колькасць студэнтаў-першакурснікаў вырасла амаль у два разы ў сувязі з тым, што ўсталявана кантрактная форма навучання. Цяпер усе замежныя студэнты і аспіранты, а таксама беларускія студэнты, прынятыя звыш устаноўленага плана, навучаюцца за адпаведную плату.

Вучоны савет факультэта разам з рэктаратам універсітэта праводзіць эксперымент па ўдасканаленню прыёму. Ужо некалькі год творчае сачыненне з'яўляецца асноўным экзаменам для ўсіх абітурыентаў, у тым ліку і для медалістаў. Абмяркоўваецца пытанне адкрытага прыёму на факультэт, каб даць магчымасць вучыцца ўсёй творчай моладзі. Гэта звязана з тым, што прыём студэнтаў павялічваецца і колькасць жадаючых вучыцца на кантрактнай аснове будзе расці.

Сёння факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта мае вялікія міжнародныя творчыя сувязі. Наладжваецца супрацоўніцтва з аддзяленнем публіцыстыкі філасофскага факультэта Рурскага універсітэта ў Бохуме (Германія), з Інстытутам журналістыкі Варшаўскага універсітэта, Сафійскім універсітэтам імя К.Ахрыдскага і інш.

Канешне, у некалькіх газетных радках цяжка ўмясціць усю гісторыю і здабыткі журфака. Але ўсе тыя, хто звязаны з ім лёсам, памятаюць гады вучобы тут як самыя лепшыя, самыя дарагія. У дзень юбілею нашага факультэта мы, выпускнікі, гаворым дзякуй усім выкладчыкам, што перадалі нам не толькі веды, але і шчырасць сэрца. Мы віншуем са слаўнай датай адзін аднаго. Да ўсіх гэтых віншаванняў далучаецца калектыў рэдакцыі беларускай маладзёжнай газеты "Чырвоная змена". Няхай у сценах нашай alma-mater заўсёды будзе цёпла ад шчырых душ, няхай муза не пакіне тых, хто выйшаў адсюль, хто прыйдзе яшчэ сюды.

Вольга ШАЎКО.

Фота С.ГРЫЦА, М.ЖЫЛІЦКАЙ.

ДЫЯЛОГІ "ЧЗ"

"Пакуль народ не ведае сваёй гісторыі, з ім можна рабіць усё, што хочаш"

На пытанні адказвае намеснік старшыні Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны Алег ТРУСАЎ.

— Сёння некаторыя парламентарыі да першачарговых праблем на цяперашняй сесіі адносяць перагляд існуючай дзяржаўнай сімволікі. Я тут маю на ўвазе прапанову дэпутата ад ветэранскай арганізацыі Жукоўскага, які імкнецца стварыць камісію па вывучэнню, а, напэўна, і перагляду дзяржаўнай сімволікі.

— На маю думку, сёння каля улады засталася тая ж самая наменклатура, толькі другая яе частка, маладая. А старыя і маладыя наменклатуршчыкі чым адрозніваюцца? Вялікай непавагай да ўсяго беларускага, да мовы, да культуры, да сімвалаў, да ўсяго гістарычнага. Але колькі ні гавары пра велізарную сувязь, напрыклад, з Расіяй, усё роўна ад гэтага лепшай сувязь не стане. Як ні стараўся гаварыць А.Р.Лукашэнка "аб уз'яднанні", узамен атрымаў у "Известиях" артыкул "Краіна агуркоў". І ўпершыню за ўсю гісторыю незалежнасці стасункаў Беларусі з Расіяй Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь мусіла паківаць пальцам у бок старэйшага брата. Настолькі матэрыял абразіў усіх нас, беларусаў. А хто вінаваты? Вінаваты тыя людзі, якія думаюць, што, калі яны размаўляюць на трасянцы, то ім і нафту дадуць бясплатна. Не, плаціць трэба. Таму ўсе гэтыя спробы ствараць розныя камісіі і рознае астатняе нічога не дадуць. Тым больш, я думаю, што гэты новы рэжым пратрымаецца менш, чым стары.

— Чаму?

— Таму што ў яго сацыяльная апора слабейшая, чым у старога. Таму што на стары рэжым працавала пэўная частка старой інтэлігенцыі, а цяперашні падтрымалі людзі недасведчаныя, я б сказаў — люмпен. Людзі, якія чакалі нейкага цуду, што вось прыйдзе добры бацька — і назаўтра ўсё будзе добра. Тым больш, такія былі абяцанні. А цяпер вядома, што ні заўтра, ні паслязаўтра і наогул, пакуль будзе заставацца гэты рэжым, ніколі дабра не будзе. Прэзідэнцкія выбары паказалі, што народ абудзіўся і мяркую, што праз год, праз два ён разбярэцца, што да чаго і зразумее кошт абяцанняў. Тым больш мы бачым, што прэзідэнцтва ў краінах былога Саюза прыжываецца вельмі пакутліва. Мне здаецца, новы парламент паставіць усё на свае месцы. Так ці інакш, але ў парламент будуць ісці людзі розных партый і палітычных рухаў — ад камуністаў да БНФ — з крытыкай прэзідэнта, бо не будзе больш каго крытыкаваць. Кебіча забудуць. А праз год ці больш сітуацыя настолькі пагоршыцца, што ўсе будуць крытыкаваць толькі адну асобу, як цяпер Валенсу ў Польшчы, або Ельцына ў Расіі. Кандыдатура новага кандыдата ў дэпутаты заўжды будзе звязана з крытыкай у адрас кіруючай улады. А паколькі ўсю паўнату ўлады, распусціўшы Саветы, узяў на сябе прэзідэнт, то і крытыка будзе накіравана на яго. Ён, па сутнасці, выклікаў сам на сябе агонь. Я б назваў яго "палітычным камікадзе". Мне па-чалавечы яго шкада, бо як гісторык разумею сітуацыю, у якую ён трапіў.

— Нядаўна вы ўдзельнічалі ў міжнароднай канферэнцыі "Рым–V", якая праходзіла ў Троках, што пад Вільняй. Даклады нашых навукоўцаў выклікалі пэўны рэзананс ва ўдзельнікаў канферэнцыі. Што мела прэса пад выразам "пэўны рэзананс"?

— Маецца на ўвазе тое, што частка літоўскіх гісторыкаў прад'явіла прэтэнзіі да таго, што ў Беларусі зараз занадта многа прыхільнікаў Міколы Ермаловіча, які, на іх думку, быццам бы адлюстроўвае сучасную дзяржаўную палітыку, калі яго кніжкі ў нас выдаюцца вялікімі накладамі і ён стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі. Літоўцы з крыўдай сцвярджаюць, што працы Ермаловіча не навуковыя, накіраваны супраць Літвы і гэтак далей. На гэтую крытыку мы адказвалі, што ў вольнай незалежнай дзяржаве існуе некалькі гістарычных версій, і кожная з іх мае права на існаванне.

Чаму ў нас так не любяць гісторыю?

Гэта не проста так. Пакуль народ не ведае сваёй гісторыі, з ім можна рабіць усё, што хочаш. Гісторыя заўжды суб'ектыўная, і ў кожнага народа яна свая, як у кожнага чалавека свая маці. Таксама як у кожнага народа ёсць свой герой. Для француза Напалеон адно, для рускага — другое, а для беларуса — трэцяе, як Сувораў, Гітлер, Сталін. І ніколі аднолькава народы не будуць уяўляць тое, што мы хацелі. Яны будуць бачыць сваю гісторыю праз прызму пакут і перамогі свайго народа.

І зараз мы без вялікага ляманту ствараем са свайго пункту гледжання сваю беларускую гісторыю, шукаем сваё месца ў кантэксце еўрапейскіх гістарычных падзей. І, вядома, гэта не падабаецца перш наперш літоўцам. Таму што ў дасавецкі час Масква дала Літве індульгенцыю на гісторыю Вялікага княства Літоўскага. Яна дазваляла забіраць усё тое, што звязана з княствам. Літоўскія камуністы-гісторыкі гэта выкарысталі на сваю карысць. І вось з'яўляецца Мікола Ермаловіч, які без хлусні напісаў летапіс беларускай гісторыі, хаця з ім таксама можна паспрачацца. Але сам факт, што літоўцы прад'явілі нам прэтэнзіі, сведчыць аб тым, што ў Беларусі склалася свая незалежная гістарычная школа. Больш таго, адзін з літоўскіх гісторыкаў прагаварыўся, што, маўляў, мы спачатку не хацелі звяртаць увагі на Ермаловіча, але калі ўбачылі якім накладам выходзяць яго кнігі, ударылі ў бубны.

Гутарку вёў Віктар ВАЛАДАШЧУК.

СПАДЧЫНА

"Парад" у музеі

Напярэдадні свята "Дзядоў" Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі, ўпершыню ў сваёй практыцы, арганізаваў вялікую выставу, на якой прадстаўлены паступленні ў яго збор за апошнія гады.

Першае, што прыцягвае ўвагу на выставе — гэта старажытныя кнігі. Сярод іх — "Іаан Златавуст Маргарыт" (Масква, 1641 год), "Псалтыр", надрукаваны ў Кіева-Пячорскай лаўры ў 1890-м годзе, "Месяцаслоў гаспадарчы на 1864 год", выдадзены ў Вільні. З адкрыццём спецсховішчаў бібліятэк прыйшла ў музей і "Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі Вацлава Ластоўскага ", датаваная 1926 годам.

Геаграфічнае размяшчэнне нашай рэспублікі, якая знаходзіцца на скрыжаванні шляхоў з Усходу на Захад, тлумачыць і стракаты набор самых розных рэчаў — ад тонкага фарфору да прадметаў культу. Найбольшую цікавасць выклікаюць іконы "Спас нерукатворны" XVII стагоддзя і "З'яўленне Жыровіцкай Маці Божай" мінулага стагоддзя. Многія экспанаты характарызуюць быт і заняткі грамадзян: падсвечнікі, абрусы, дарожны куфар, мэбля, фотаапараты. Ёсць нават нямецкі мікраскоп. Вярнуць да жыцця некаторыя з іх дапамагла карпатлівая работа рэстаўратараў.

Актыўнае збіранне матэрыялаў вядуць супрацоўнікі музея таксама па праблемах так званых "белых плям". У адрозненне ад публіцыстаў яны толькі пачалі распрацоўваць гэту тэму, наладжаны дыялог з замежжам. Ёсць ужо і першы плён такога супрацоўніцтва — калекцыя музея папоўнілася замежнымі беларускімі выданнямі, дакументамі.

Выклікае цікавасць яшчэ адна вітрына, на якой выстаўлены прадметы (у асноўным культавага прызначэння), атрыманыя з Гродзенскай мытні. Іх сапраўдную каштоўнасць яшчэ трэба будзе вызначыць экспертам, але радуе ўжо сам факт, што гэтыя экспанаты не сталі сродкам чыёй-небудзь валютнай нажывы, а засталіся ў рэспубліцы. Дарэчы, у музейных фондах есць нямала рэдкіх рэчаў, перададзеных іх уладальнікамі зусім бясплатна.

Асобная зала знаёміць з лепшымі творамі народных майстроў Беларусі. Проста зачароўваюць сваім багаццем царскія вароты, якія з дапамогай саломкі, ільну віртуозна ўзнавіла з арыгінала XVIII стагоддзя Вера Салдатава. Радуюць вока забаўныя персанажы, высечаныя сякерай з дрэва Іванам Супрынчыкам. Шырока прадстаўлены тут традыцыйныя віды народных промыслаў — саломапляценне, разьба па дрэве, выцінанкі і інш.

У такім разнастайным наборы экспанатаў нельга прайсці міма цудоўных габеленаў Вольгі Дземкінай і Паўла Бондара. Іх вобразы ўспрымаюцца як светлы сімвал адраджэння Беларусі.

Віктар КУКЛОЎ.

ЁСЦЬ ПЫТАННЕ!

КАБ ПАЕХАЦЬ ЗА МЯЖУ

"Хачу атрымаць замежны пашпарт. Растлумачце, калі ласка, як гэта зрабіць. І калі ёсць магчымасць, надрукуйце адрасы замежных пасольстваў у Мінску.

Ф.МІШКАЎ, Брэсцкая вобл., в.Луткі."

Каб атрымаць замежны пашпарт, неабходна звярнуцца ў пашпартны аддзел РАУС (у вашым выпадку) ці ў АВІР.

Адрасы некаторых замежных пасольстваў у Мінску:
Індыя — вул.Кальцова, 4, корп.5;
ФРГ — вул.Захарава, 26;
Італія — гасцініца "Беларусь";
Кітайская Народная Рэспубліка — вул.Берасцянская, 22;
Рэспубліка Польшча — вул.Румянцава, 6;
ЗША — вул.Старавіленская, 46;
Турэцкая Рэспубліка — вул.Кірава, 17;
Вялікабрытанія — вул.Захарава, 26;
Ізраіль — гасцініца "Беларусь";
Японія — гасцініца "Кастрычніцкая";
Францыя — вул.Старажоўская, 15, гасцініца "Белая Русь";
Балгарыя — зав.Бранявы, 5;
Латвія — гасцініца "Беларусь", 19 паверх;
Літоўская Рэспубліка — вул.Варвашэні, 17

ПАКОЙ МОЙ, ШТО ХАЧУ ТОЕ І РАБЛЮ

"Некалькі месяцаў таму прыватызаваў свой пакой у камунальнай кватэры. Хачу здаваць яго за грошы, сусед катэгарычна супраць. Гаворыць, што гэта я магу зрабіць толькі з яго згоды. Ці мае ён рацыю?

А.РАЧКОЎСКІ, г.Мінск."

Сусед памыляецца. Калі вы прыватызавалі свой пакой, то згодна з Законам аб прыватызацыі вы — яе поўны гаспадар, гэта значыць, уласнік (за выключэннем месцаў агульнага карыстання) з усімі вынікаючымі адсюль наступствамі. Можаце распараджацца жылой плошчай, якая вам належыць, паводле свайго меркавання: прадаць, завяшчаць ці здаць у арэнду. Згода суседа пры гэтым не патрэбна.

РАССАКРЭЦІЦЬ ТАВАРЫСТВА

Як праверыць фінансавую дзейнасць акцыянернага таварыства закрытага тыпу?

С.БЫЧКОЎ, г.Сноў."

Неабходна звярнуцца ў праўленне ці рэвізійную камісію з просьбай азнаёміцца з штоквартальнай фінансавай справаздачай. У выпадку, калі адмовілі, трэба паставіць пытанне на агульным сходзе акцыянераў аб фінансавай справаздачы дырэктара і аб абавязковай аўдытарскай праверцы.

АКСАКАЛ І РАДЫКАЛ ГАРБАТУ РАЗАМ НЕ П'ЮЦЬ

Што такое саветы старэйшын? Якія ў іх паўнамоцтвы?

П.АЎЧАРОЎ,г.Баранавічы.

Саветы мудрых старых дзейнічаюць сёння ў выглядзе неафіцыйных "парламентаў" у шматлікіх рэгіёнах СНД. Ёсць такі, напрыклад, і ў Татарстане, называецца ён Шура аксакалаў.

У гэты савет уваходзяць прызнаныя ў народзе пісьменнікі, грамадскія дзеячы, ветэраны-працаўнікі... Члены "акадэміі жыццёвых навук" удзельнічаюць у пасяджэннях парламента, сходах грамадскіх арганізацый, партый, нацыянальных рухаў (але ні ў адну з іх не ўваходзяць). Шура прымае дэлегацыі з-за мяжы, рэспублік былога СССР, дзе моцная татарская дыяспара. У раёнах і гарадах ёсць яго аддзяленні, з якімі вымушаны лічыцца кіраўнікі мясцовай адміністрацыі. Да дзейнасці ўрадавых структур аксакалы ставяцца лаяльна, але і крытыкуюць некаторыя пастановы, з радыкаламі экстрэмісцкага кшталту гарбату не п'юць, ніякіх рэлігійных пераваг не дапускаюць... Галоўная іх мэта — духоўнае адраджэнне народа, захаванне міру і спакою ў рэспубліцы.

ТРУПНЫ ЯД ДЛЯ НАС НЕ ЯД

"Ці можна заразіцца трупным ядам?

К.САМАВУСЕНКА, г.Бабруйск."

Трупны яд — гэта два хімічныя злучэнні — кадаверын і путрасцін, якія ўтвараюцца пры разлажэнні тканак трупа. Па сутнасці, гэта канчатковы прадукт разлажэння. Дадзеныя злучэнні дастаткова таксічныя і з'яўляюцца, як правіла, на трэці-чацвёрты дзень пасля смерці, калі ўжо надыходзіць працэс гніення. Аднак заразіцца гэтымі рэчывамі здароваму чалавеку практычна немагчыма. Нават, калі трупны яд трапляе ў кроў, ён амаль адразу будзе інакцівіраваны ў печані чалавека, а затым выведзены з арганізма.

Рубрыку вядзе Святлана КУЛІКОВА, тэл. 68-29-26.

Д З Я Д Ы

Мечыслаў ШАХОВІЧ

БЫЎ ЧАС...

Быў час — "змагаліся з багамі",
зрывалі купалы з крыжамі,
нібыта прашчураў галовы...
Што і казаць, ламалі дровы!..
Нібы якія дзікуны,
зрывалі гулкія званы
(што гаманілі праз вякі),
як нашых продкаў языкі.

Так руйнавалі "свет стары".
І цэркваў голыя муры,
што варварамі змардаваны,
здаваліся адкрытай ранай...
Калі ж зазвоняць зноў званы —
як голас прашчураў яны.

Роду беларускаму паклон

Запаліце свечкі ды пастаўце на акно ў 18.00, загасіўшы ў хаце святло. Хай з'яднае нас усіх святы дзядоўскі агонь.

...Устану я рана-раненька, умыюся бела-беленька, узыду на крутую гару, зірну пад ясную зару. Рукі белыя заламлю. Перад матухнай-зямлёю ўкленчу. Скажу я і сонцу краснаму, і вятрыску буйнаму, і вытоку, і кроне, і караню, і парастку, і зверу лютаму і чалавеку літасціваму: спамянеця!..

У чуйнай цішы і ў стракатых буднях мы забываем часам пра былое. Мы забываем часам пра сябе — пра сутнасць нашу між зямлі і неба. І так бывае: прырастаеш пупам да сцежкі той, што ў свет цябе выводзіць. І тупаеш па травах, па лістоце, нібыта заблудзіўся на планеце, не маючы ні покуці, ні вокнаў, не ведаючы станішча святога. І зманьвае душу чужынскі голас, залётныя вятры згінаюць голле... І ты нямееш у радзімым Краі, а родным словам папярхнуцца страшна. Нібыта кроў спынілася і сэрца не тахкае ўпоравень з эпохай, а недзе там, у далечы замглёнай, адлічвае гады пустапарожне. Бывае так... Бяспамяцтва, як пелька, зацягвае ў халодныя цянёты. І ты жывеш, атулены Айчынай: ні адрачыся ад яе не можаш, ні зразумець сваё наканаванне — тут светла дзеіць—аніяк не здатны.

Але аднойчы працінае думка гарачым болем стомленае сэрца. Дык хто я тут? Навошта прыблудзіўся? Дзівак бяздомны, як далёкі месяц? Чаго хаджу па свеце несупынна? І што шукаю на глухіх сцяжынах, між вежаў зруйнаваных і палацаў, між насыпаў курганных, гарадзішчаў? Ці я прышэлец з ніадкуль, з туману? Ці пераемнік-спадчыннік ад продкаў былое славы і сівой гаркоты? Што маю я аддаць і што займеці на пуцявіне, наструнёнай гнутка ад нараджэння да сляпога скону?

Я ажываю. Лячу. Я распраствою крылы. Сэрца маё трапяткое суладна з радзімаю б'ецца. Мова мая — то дыханне спрадвечнага свету. Думка мая заблукала ў таемных нябёсах. Існасць мая — зніταванне з Айчынаю цёплай. Чую я Космас, Зямлю і балючую памяць, што і нашчадкаў і продкаў у нацыю лучыць. Маю я свету бясконцасць і прыгаршчы мараў. Маю надзеі паходню, і звон абуджальны. А да грудзей прытуляю гісторыі птаха.

Вось я іду да Дзядоў спавядацца пакайна. Гойнай замоваю перапаўю гэты вечар. Што не прамоўлю — хай ясныя зоранькі скажуць. Што не паспела раскрыць— разгрэбці ў сутарэннях памкнёнага замка,— буду шукаць і разгадваць нястомна ў дарозе...

...Дзяды нашыя святыя, радзіцелі-зберагацелі, хадзеце вячэраці да нас. Чакаем вас, як і тысячы, і сотні гадоў назад чакалі. Хадзеце на бяседу ціхую ды лагоднаю хто на гэтай зямельцы жыў: і старыя, і немаўляты, і маці, і сёстры, і браты, і бацькі, і людзі падарожныя, незнаёмыя. Пагаворымо мы з вамі, як адвеку ў Краі нашым гаварылі. Бо як жыве прырода разважна, так і памяць нашая праменіцца, шляхі асвятляе. Верым, як некалі верылі вы: чалавек не знікае бясследна. Вашыя душы ў Сусвеце. І нашыя прыйдуць калісьці ў тонкую тканку прасторы, каб стацца набыткам сусветным. Хто адышоў з гэтай сцежкі зямной — не растаў назаўсёды. Вы дасылаеце розум і дух, спасціжэнне сваё нам, нашчадкам. Гэта ад вас бальшакі нашы вечна віюцца праз маразы адцурання і ўслых адраджэння, праз ліхалецці вайны і акрыленасць міру.

Дзяды нашыя шаноўныя, завітайце на асяніны. Мы дзверы для вас расчынілі і вокны. Мы белы ручнік на акне расхінулі настрэчу. Вады вам, здарожаным, конаўку ставім — памыцца. Хлеб-соль на стале — гэта знак вашай вечнай дарогі ад нас, хто жыве, спасцігае сусветную мудрасць, да тых, каму заўтра з'явіцца на гэтай планеце. Сядайце, Дзяды. Вам талеркі і чаркі напоўнім. А самі адну будзем чарку з пітвом карагодзіць, бо мы разам з вамі і ёсць тая вечнасць-бясконцасць, што жыцці ў ніціну спляла — у сусветны гасцінец.

Сядайце, Дзяды. Зачакалася покуць святая. У хаце бялютка і чыста, прычасна. Душа прасвятлела, душа незагаслага роду. Маленне да Вас дасылаем, да вышняга Бога. Маленне за ўчора белеснае, цяжкае сёння, за дзень, што пяройдзе парог нашай ночы-гамонкі. Маленне за хату-сядзібу вялікага роду. А мы ж ёсць народ на зямлі, адзіны ў свеце. Мы — род беларускі нязмоўклы ў хоры ўсяленскім. І ёсць у нас памяць пра нашых Дзядоў незабыўных.

...Змяркаецца мройна. Краіна святло загасіла, на хвілю ўваскрэслі з мінуўшчыны постаці-свечкі. У кожным акне і ў сэрцайку кожным заб'ецца маленькая свечка яднання ды гордае веры.

На покуці свечка ў зерні калышацца-плача. Урачыста агонь замаўляе бядоту і крыўды. І мы паўстаем над чарноццем будзённым сумненняў. І мы нараджаемся з вамі, Дзяды нашы, годна і мужна. Бо тут мы жывём і кахаем, адольваем гора. Тут нашы карані ў зямлі, наша крона ў небе. Дык вы гаварэця, Дзяды, з намі шчыра, прасветлена, важка. Ды зла не трымайце, што клікалі вас мы ўпотай, і гэтулькі часу хавалі-змуроўвалі памяць. Але ж вы мудрэйшыя век і за нас, і за нашы законы. Бо вечныя Вы, нашы продкі, карэнне сусветнага Дрэва.

Прысядзьце, Дзяды, ля агню, што запалены родам. Пару куцця калыхае ў хаце-гасподзе. Чуйце, Дзяды, кожным зернейкам гэтай куцці памінальнай сведчыць ваш род, што жывы, Несмяротны і Мужны, нікім нескароны. Кожнаю свечкай-паходняй вам ноч асвячаем.

А як збярэцеся зноўку ў шлях векавечны, скажам прачулена: "З Богам, Дзяды. Да сустрэчы ў наступную восень. Не забывайце парогу бацькоўскага і прылятайце". Хлеба ды солі, вады і ручнік-пуцявіну вынесем вам на расстанне, на новыя стрэчы. Светлай замоваю кладку між светам зямным і паднебным зладуем.

...Пайду па ўсёй зямлі радзімай, па долах і гарах, і пушчах, і па балотах, і па сцежках, і па карэнні дрэваў вечных, па берагах азёраў-рэкаў... Пад чыстым небам, сонцам шчодрым, перад паглядам чалавека, пад позіркам нязгасных зораў зірну на ўсе бакі чатыры, Сусвету нізка пакланюся і памалюся на дарогу, што ад мінуўшчыны ў вечнасць радзінным ручніком спавіта...

Антаніна ХАТЭНКА.

Агнявая моладзь над Дняпром шырокім...

У пакуль што ненапісаную гісторыю юнацкага беларускага руху 20-х гадоў нашага стагоддзя, пэўна ж, увойдуць і "смаленскія" старонкі. Прыкладам, колькі год пры Пятроўскай (сёння Цімiразеўскай) сельскагаспадарчай акадэміі плённа працаваў навуковы гурток па вывучэнню Смаленскай губерні, створаны ўраджэнцам губерні і сябрамі Беларускай культурна-навуковай асацыяцыі студэнтаў той жа акадэміі. На крайнім усходзе губерні, у Вязьме, працаваў гурток беларускай моладзі. Вельмі пашыраны быў зямляцкі рух. Пры Горы-Горацкім сельскагаспадарчым інстытуце існавала Смаленскае зямляцтва студэнтаў, а ў Смаленску — Беларускае, Брагінскае і Гомельскае зямляцтвы. Вывучэнне архіўных дакументаў і смаленскай перыёдыкі 20-х гадоў дало магчымасць рэканструяваць фрагменты тых не надта ўжо далёкіх падзей. Гэтак склаўся нарыс пра Беларускае студэнцкае зямляцтва ў Смаленску.

* * *

У той час прынамсі палову насельніцтва Смаленскай губерні РСФСР складалі беларусы, бо русіфікацыя тады яшчэ не канчаткова вынішчыла іхнюю нацыянальна-культурную самабытнасць. Хоць беларускім мацерыком у губерні было сялянства, аднак, свядомую нацыянальную паставу выхоўваў горад, а менавіта Смаленск. Тут у розных установах вучылася шмат маладых беларусаў ды выхадцаў з суседніх Віцебскай і Гомельскай губерняў. У 1922 г. у горадзе існавалі гурткі беларусаў-навучэнцаў. Падставай гуртавання служылі цікавасць да гісторыі і культуры Беларусі, намер прапагандаваць іх сярод смаленскіх беларусаў, а мо натхнялі моладзь захады БССР па беларусізацыі грамадскага жыцця ў рэспубліцы. Дарэчы, арганізацыі беларускіх студэнтаў ужо існавалі ў Маскве, Ленінградзе, Варонежы, Казані ды некаторых іншых гарадах РСФСР. У 1921 г. па ініцыятыве БССР пры Смаленскім губернскім аддзеле народнай адукацыі была заснавана Беларуская секцыя, якая распачала працу па арганізацыі беларускага школьніцтва ў губерні. БС разлічвала на дапамогу нацыянальна свядомай моладзі ды таму ўсяляк падтрымлівала яе пачынанні. Увосень 1924 г. выканкам Смаленскага дзяржаўнага універсітэта зарэгістраваў Беларускае зямляцтва студэнтаў. Арганізацыя занялася навучальнай і навуковай дзейнасцю. Каб змякчыць "навучальную адарванасць" ад БССР, выбарнае праўленне зямляцтва разам з БС пачало забяспечваць студэнтаў беларускімі падручнікамі і дапаможнікамі. Загадчык БС Мікалай Агейчык, малады настаўнік Пётр Кароль і старшыня зямляцтва Усевалад Ганчароў кіравалі гуртком беларусазнаўства, выкладчыкі М.Ражнова і Ю.Лазарэвіч вучылі моладзь літаратурнай беларускай мове. Лекцыі па гісторыі і этнаграфіі чытаў Аляксандр Ляўданскі, які неўзабаве стаў вядомым беларускім археолагам.

БС аформіла для зямляцтва падпіску на газеты "Савецкая Беларусь" і "Чырвоная змена", на часопісы "Маладняк", "Наш край" і інш. Гэта было важным дасягненнем, бо індывідуальная падпіска лічылася тады амаль недаступнай для студэнцтва. З часткі атрыманых выданняў зямляцтва камплектавала беларускі фонд губернскай бібліятэкі. 29 лістапада 1925 г. зямляцтва правяло першую канферэнцыю вучняў-беларусаў г.Смаленска. Адным з важнейшых было пытанне аб пашырэнні беларускай культурна-асветнай працы ў горадзе. Толькі выхадцаў з Віцебшчыны і Гомельшчыны вучылася ў Смаленску каля 200 чалавек, некаторыя размешчаныя ў горадзе часці Чырвонай Арміі складаліся амаль цалкам з беларусаў. Канферэнцыя гэтаксама выказвалася за ўтварэнне ў СДУ кафедры беларусазнаўства, якая б абслугоўвала гэтаксама і вучняў некаторых смаленскіх тэхнікумаў. Удзельнікі канферэнцыі паслалі прывітальную тэлеграму ў Мінск. Напрыканцы 1925 г. М.Агейчык пакінуў Смаленск і на ягонае месца быў прызначаны У.Ганчароў, што значна пашырыла фармальныя магчымасці арганізацыі беларускіх студэнтаў. Пэўна, менавіта дзякуючы сумяшчэнню У.Ганчаровым пасадаў старшыні зямляцтва і загадчыка Беларускай секцыі праца зямляцтва з канца 1925 да 1927 года ўключна характарызуецца найбольшым уздымам.

Напачатку 1926 г. зямляцтва аб'ядноўвала 115 чалавек, пераважна студэнтаў педагагічнага і медычнага факультэтаў СДУ, губернскай савецка-партыйнай школы, рабфака, фармацэўтычнага і кааперацыйнага тэхнікумаў. Прыкладна палова з іх была ўраджэнцамі Смаленшчыны. Толькі нямногія сябры належалі да камсамола ці кампартыі. У гэты час канчаткова аформілася арганізацыйная структура згуртавання, стабілізавалася праца выбарных органаў — Праўлення ў Бюро Праўлення. У склад апошняга ўваходзілі старшыня У.Ганчароў, старшыня эканамічнай камісіі партшколец Стэфан Кулагін, старшыня культурнай камісіі рабфакавец Б.Манеўскі, сакратар А.Міхальчанка і пяць студэнтаў. Рэвізійную камісію ўзначаліў рабфакавец Гамаліцкі.

Пад кіраўніцтвам студэнта-медыка Івана Хацкевіча з сяброў зямляцтва склаўся драматычны гурток. Праўленне знайшло недзе грошы і наняло кваліфікаванага спецыяліста П.М.Івашчанку кіраваць харавой студыяй. Тады ж губернскае таварыства краязнаўства прапанавала зямляцтву супрацоўнічаць у вывучэнні і апісанні населеных беларускіх заходніх паветаў Смаленшчыны. Пакуль, аднак, невядома, ці ажыццявіўся гэты праект.

Матэрыяльныя ўмовы жыцця студэнцтва былі ў той час вельмі цяжкія. Сціплыя сяброўскія складкі не маглі пакрыць усе выдаткі зямляцтва. Невялікія сумы грошай час ад часу выдзяляла БС. З просьбай матэрыяльнай дапамогі на 1926/27 навучальны год зямляцтва звярнулася ў Цэнтральнае бюро пралетарскага студэнцтва Беларусі, у штат якога ўжо былі залічаны некаторыя арганізацыі беларускай моладзі БССР і ў сувязі з гэтым забяспечаныя грашовымі субсідыямі ды іншага кшталту дапамогай. Залічэнне ў штат прадугледжвала ідэалагічны кантроль Пралетстудам зямляцтваў, але пакуль што не замінала беларускай культурна-нацыянальнай дзейнасці.

Выканкам СДУ падтрымаў зварот у Мінску хадайніцтвам, у якім адзначыў актыўную дзейнасць зямляцтва сярод студэнтаў і беларускага насельніцтва Смаленска пры адсутнасці сталай фінансавай падтрымкі. Выканкам гэтаксама праінфармаваў ЦБ аб планаваным адкрыцці ў 1927/28 навучальным годзе беларускіх аддзяленняў на рабфаку і ў губсаўпартшколе і адпаведным пашырэнні абсягу працы зямляцтва.

Залічэнне ў штат Пралетстуду адбылося ўвосень 1927 года. Тады ж зямляцтва вырасла да 157 сяброў з-за далучэння Гомельскага зямляцтва ды ўступлення новых студэнтаў. Беларускае зямляцтва атрымала з Мінску літаратуру і 300 рублёў на ўвесь навучальны год, а таксама студэнтам паабяцалі выдзеліць некалькі персанальных стыпендый і аплаціць частку выдаткаў на канкрэтныя масавыя імпрэзы.

19 кастрычніка 1927 года адбыўся справаздачны сход зямляцтва. Усевалад Ганчароў быў ізноў абраны старшынёй, камісіі ўзначалілі студэнты саўпартшколы Караськоў і Марыя Чунаева, сакратарам стаў рабфакавец Мікалай Цішкевіч, у Бюро Праўлення ўвайшлі В.Клім, І.Хацкевіч Ігнат Дзмітрачэнка. Сход вызначыў наступныя задачы — рэгістрацыя беларусаў усіх факультэтаў універсітэта, актывізацыя культурна-асветнай і гуртковай працы, пошук неабходных грошай для працы. Сход вырашыў наладзіць кантакты са Смаленскім аддзяленнем Таварыства палітэмігрантаў Заходняй Беларусі.

Напрыканцы 1927 года БС пры губернскім аддзеле народнай адукацыі была ліквідавана. У яго штаце застаўся толькі адзін інспектар, які курыраваў школьную і культурна-асветную працу сярод усіх нацменшасцяў Смаленшчыны. Беларуская моладзь наўрад ці магла разлічваць цяпер на ягоную зацікаўленасць ды ўвагу да сваіх патрэбаў. Зямляцтва, аднак, выступіла фактычным пераемнікам БС, калі афіцыйна звярнулася ў губернскі і гарадскі выканкам з просьбай перадаць яму нядаўна выдзеленыя і яшчэ не скарыстаныя БС 800 рублёў для культурнай працы сярод беларускага жыхарства Смаленска. Пакуль невядома, чым скончыліся клопаты студэнтаў.

У 1926—27 гг. культурная актыўнасць зямляцтва была высокая. Часта ладзіліся так званыя вечары беларускай моладзі ў беларускім Палацы працы і ў памяшканні Латышскага клуба. Часам адбываліся платныя танцавальныя вечары з аркестрам, зборы ад якіх папаўнялі касу зямляцтва. Вядома, што 5 снежня 1926 года ў губсаўпартшколе зямляцтва правяло вечарыну да 20-годдзя літаратурнай дзейнасці Якуба Коласа, на якой чытаўся даклад аб творчасці паэта, дэкламаваліся ягоныя вершы і гучалі спевы. Гэтаксама вядома, што драмгурток зямляцтва паставіў п'есу Янкі Купалы "Прымакі" ды творы іншых беларускіх аўтараў. 10 снежня 1927 года гурток выступіў з п'есай Францішка Аляхновіча "Калісь...", што выклікае здзіўленне, бо аўтар ужо другі год знаходзіўся ў Салавецкім лагеры, і ягоныя п'есы ў БССР не ставіліся. На імпрэзах зямляцтва часта выступаў хор з 80 чалавек. Пра дзейнасць арганізацыі беларускай моладзі зрэдчас аведамлялася ў губернскіх газетах "Рабочий путь" і "Юный товарищ". Кафедру беларусазнаўства ва універсітэце адкрыць не ўдалося, але чытанне лекцый для сяброў зямляцтва адбывалася больш-менш рэгулярна.

Сябры арганізацыі дапамагалі станаўленню сістэмы беларускай асветы і адукацыі на Смаленшчыне. Напрыклад, улетку 1927 года для дзяцей беларускіх сялян БС арганізавала дзіцячыя пляцоўкі — своеасаблівыя дзённыя гурткі культурнага выхавання і адпачынку, кіраўнікамі якіх працавалі ў тым ліку вучні беларускага аддзялення губсаўпартшколы і сябры зямляцтва Чунаева, Ганчарэнкава, Сушчэўская, Мартвенка ды іншыя.

Напачатку 1928 года зямляцтва атрымала ад Беларускага дзяржаўнага выдавецтва перыядычныя выданні і новыя падручнікі, спеўнікі М.Равенскага і У.Тэраўскага, зборнікі драматычных п'ес. Бюро зямляцтва аформіла падпіску на часопісы і газеты БССР на 1928 год. Працягваліся заняткі ў гуртку беларусазнаўства, ва універсітэце і саўпартшколе выходзілі беларускія насценныя газеты. У сакавіку прадстаўнік зямляцтва браў удзел у працы канферэнцыі студэнцтва БССР у Мінску.

Летам 1928 года некаторыя сябры зямляцтва з педагагічнага факультэта СДУ святкавалі ў губернскім Доме настаўніка заканчэнне універсітэта. З гэтымі студэнтамі сустрэўся пісьменнік Максім Гарэцкі, які праездам апынуўся ў горадзе. Гэты выпадак ён пазней згадаў у сваім творы "Кіпарысы".

Выпускніком быў і У.Ганчароў. Замест яго старшынёй зямляцтва стаў студэнт СДУ, ураджэнец Вяліжскага павета Іван Дубінец. Ён кіраваў зямляцтвам да вясны 1929 года. Гэта і ёсць апошняя вядомая дата ў біяграфіі зямляцтва. Прыкладна тады ж і гэтулькі ж невытлумачальна абарвалася праца беларускіх зямляцтваў у Ленінградзе, Маскве, Кіеве, Томску ды іншых гарадах.

Магчыма, прычына падобнага абрыву — распачаты з 1928 года ўціск беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі, разгром яе культурных і асветных арганізацый. Амаль не выпадае сумнявацца, што кагосьці з сяброў зямляцтва зацягнуў "калаўрот" рэпрэсій. Хоць не выключана, што і пасля 1929 года яно яшчэ існавала ў пасіўным стане і не афішыравала сябе, усведамляючы магчымыя наступствы. Яшчэ менeй вядома пра лёсы беларускіх юнакоў і дзяўчат са Смаленска. Якімі былі Усевалад Ганчароў, Пётр Кароль, Мікалай Цішкевіч, Марыя Чунаева, Ігнат Дзмітрычэнка, М.Чадовіч, М.Шакун, І.Дашкевіч, К.Жэжаль, І.Хацкевіч, В.Клім ды многія іншыя сябры зямляцтва? Куды завяла іх дарога тых трагічных гадоў?

Ёсць адзін невялікі прысвечаны ім усім вершаваны ўспамін вядомага паэта Уладзіміра Дубоўкі пра сакавіцкую 1926 года сустрэчу ў Смаленску. Гэта самы эмацыянальны дакумент пра іх:

У Смаленску,
над Дняпром шырокім
напаткаў я моладзь агнявую.
Нашу дружбу, нашыя гаворкі
задушэўнай песняй
ушаную, —
(...)
Прамяністасць цьмянасці
ня знае:
ці гарэць ці згаснуць,
кон адзіны.
Пашыраецца ў росах
занізь,
супакойны я за лёс краіны.

Над Дняпром і шумным
і маўклівым
напаткаў я агнявую моладзь.
Гэта моладзь —
дэсань зіхатлівы,
злататканая над ім асноведзь.

Юрка ВАСІЛЕЎСКІ.

НА ЗДЫМКУ: Будынак, у якім размяшчалася беларускае аддзяленне Смаленскай губернскай савецка-партыйнай школы.

Фота аўтара.

Знізу і злева направа:
Кн.Полацкі Рагвалод + 980. Уладзімір, кн.Кіеўскі, к. 1015. Кн.Рагнеда + 1000. Ізяслаў, кн.Полацкі + 1001. Усяслаў, кн.Полацкі 1001-1003. Кн.Полацкі Брачыслаў 1003-1044. Кн.Полацкі Усяслаў Чарадзей 1044-1101. Давыд, кн.Полацкі + 1129. Рагвалод Барыс, кн.Полацкі + 1128. Святаслаў Георгій узг.1129. Кн.Віленскі Расціслаў узг.1170. Раман + 1116. Глеб кн.Менскі + 1119. Брачыслаў, кн.Ізяслаўскі зг.1127-1159. Рагвалод Васілій, кн.Полацкі зг. 1129-1171. Іван узг.1139. Васілька, кн.Полацкі 1132-1143. Патронка Беларусі Еўфрасіння Полацкая каля 1110-1173. Расціслаў Полацкі і Менскі зг.1129-1161. Усевалад узг.1128. Валадар, кн.Менскі Полацкі 1167. Васілька + 1180. Від з рода Давіла кн.Віленскі зг.1219. Макольд узг.1219. Серпуцій кн.Гарадзенскі зг.1279. Борза 1269. Лісій 1269. Свелкеній + 1269. Трайдзень 1270-1283, кн.Гарадзенскі, Полацкі, Навагародскі(1282). Вялікі князь Літоўскі Лютавер + 1293. Вялікі князь Літоўскі Віцень 1293-1316. Вялікі князь Літоўскі Гедымін 1316-1344. Воін Васілій, кн.Полацкі зг.1326. Карыгайла Казімір Мсціслаўскі + 1390. Дзмітрый Бранскі + 1399. Нарымонт Глеб + 1348. Вялікі князь Літоўскі Яўнут-Іван 1341-1345. Вялікі князь Літоўскі Альгерд 1345-1377. Любарт Дзмітрый 1320-1384. Вялікі князь Літоўскі Кейстут 1381-1382. Карыят Міхаіл + 1382. Андрэй Полацкі + 1399. Лугвень Сямён Мсціслаўскі + 1431. Канстанцін Чарнігаўскі + 1393. Вялікі князь Літоўскі Свідрыгайла-Яка-Балесла 1430-1432. Вігінд Аляксандр Кернеўскі + 1392. Вялікі князь Літоўскі Ягайла-Уладзіслаў 1377-1392. Уладзімір Кіеўскі + 1393. Фёдар Ратненскі + 1404. Вялікі князь Літоўскі Вітаўт-Юры-Аляксандр 1392-1430. Таўцівіл Конрад 1353-1390. Вялікі князь Літоўскі Жыгімонт 1432-1440. Скіргайла Іван + 1397. Карыбут Дзмітрый Ноўгарад-Северскі + 1404. Кароль Польшчы і Венгрыі Уладзіслаў + 1444. Вялікі князь Літоўскі Казімір 1440-1492. Вялікі князь Літоўскі Жыгімонт III Агуст 1548-1572. Вялікі князь Літоўскі Жыгімонт II Стары 1505-1548. Вялікі князь Літоўскі Аляксандр 1492-1506.

По распрацоўцы Міколы ЕРМАЛОВІЧА склаў Анатоль БЕЛЫ, мастак Алесь ЦЫРКУНОЎ.

ЛУЎР У НОВЫМ СВЯТЛЕ

У адным з галоўных музеяў свету — парыжскім Луўры — уведзена спецыяльнае асвятленне, якое рэгулюецца камп'ютэрамі.

Каб наведвальнікі маглі дэталёва разгледзець карціны, спецыялісты дакладна разлічылі тэхніку падачы святла. Гавораць, Луўр пры новым асвятленні яшчэ прыгажэйшы.

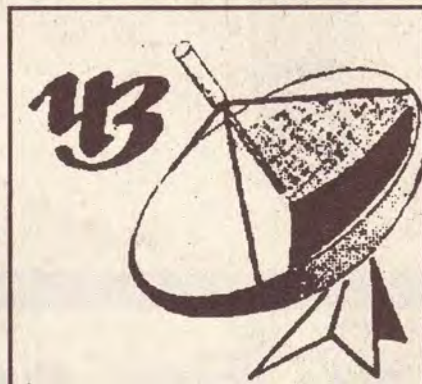
НОВЫЯ РОЛІ МЕРФІ

Эдзі Мерфі вырашыў зняцца ў фільме жахаў "Паліцэйскі з Беверлі Хілз."

Акцёра таксама зацікавіла і новая пастаноўка Веса Кравена "Вампір у Брукліне". Рэжысёр не сумняваецца поспеху фільма. Паводле яго слоў, у гэтым фільме "Эдзі будзе выглядаць цудоўна". Фільм плануецца выпусціць у 1996 годзе.

АЗІЯЦКАЕ ТУРНЭ КЛІНТАНА

Біл Клінтан прыбыў са сваёй жонкай у Егіпет.

Паездка ў гэту краіну — пачатак турнэ прэзідэнта па азіяцкіх краінах. Клінтан сустрэўся з прэзідэнтам Егіпта, галоўнай тэмай перамоў з якім стала заключэнне міру паміж Ізраілем і Палесцінай. Паводле слоў амерыканскага прэзідэнта, гэты дагавор будзе важнейшай гістарычнай падзеяй. Услед за Егіптам Клінтан мае намер наведаць Сірыю, Іарданію, Кувейт, Ізраіль і Саудаўскую Аравію.

СТУДЫЯ ЭРЛІНГ "ПОЙДЗЕ З МАЛАТКА"

Студыя Эрлінг, якая пасля другой сусветнай вайны стала бастыёнам англійскай кініндустрыі, цяпер прадаецца ў сувязі з фінансавымі цяжкасцямі.

На гэтай студыі, пабудаванай у 1931 годзе, здымаліся такія вядомыя кінакамедыі, як "Мужчына ў белым касцюме" і "Добрыя сэрцы".

БАНО БАЛАЦІРУЕЦЦА Ў КАНГРЭС

Сальваторэ Бано, вядомы па дуэту "Боні і Шэр" 60–х, вылучыў сваю кандыдатуру ў кангрэс ад рэспубліканскай партыі.

Выбары адбудуцца 8 лістапада. 59-гадовы Сальваторэ Бано сцвярджае, што ў яго ёсць добрыя шанцы перамагчы.

ПЕРАПІСКА

Давайце пазнаёмімся

"Пазнаёмлюся з дзяўчынай, не старэйшай за мяне, можна з дзіцем. Пра сябе: 23/174, па гараскопу Цялец, шатэн, люблю сучасную музыку.

Адрас у рэдакцыі (абанент 47)".

"Простая, добрая, сімпатычная, стройная бландзінка з блакітнымі вачамі, якая вучыцца ў Віцебскім педінстытуце, жадае пазнаёміцца з хлопцам да 30–ці гадоў для сяброўства.

Пра сябе: 18/167/52, з пачуццём гумару.

Пісаць на адрас: 210032, г.Віцебск, п/п № 689693".

"У сістэму маіх каштоўнасцей уваходзяць перш за ўсё добрасумленнасць, пачуццё гумару і незвычайнасць. Калі вы ўпэўнены, што валодаеце гэтымі якасцямі, пішыце!

Пра сябе: Жэня, 20/164/60, шатэнка, вочы зялёныя, стройная і абаяльная.

Пісаць на адрас: 210032, г.Віцебск, п/п VII-PO № 557560".

"Малады чалавек (30/174/72) пазнаёміцца з добрай, прыстойнай дзяўчынай да 30–ці гадоў, ростам не ніжэйшай за 165 см.

Пра сябе: па характару добры, прыстойны, клапатлівы, чулы. Шкодных звычак не маю.

Пісаць на адрас: 247400, Гомельская вобласць, г.Светлагорск, м-рн 1, д.44, кв.8. Андрэю".

"Калі дзе–небудзь ёсць адзінокі мужчына, які часова ўжывае алкаголь, але хоча стварыць сям'ю, хай напіша мне. Узрост у межах разумнага.

Пра сябе: 42/173/88, па гараскопу Блізняты, прыгожая, шыю, люблю працаваць у агародзе, удава, маю сына 16-ці гадоў.

Жылплошча ёсць, але згодна на пераезд.

Пісаць на адрас: 247307, Гомельская вобл., Акцябрскі раён, п/а Н.Дуброва, п/п І-ЛЮ № 561833".

"47/168/69, беларус. Пазнаёмлюся з цікавай, слаўнай жанчынай або дзяўчынай для стварэння дружнай, надзейнай сям'і. Не саромейцеся, калі ў вас ёсць фізічныя недахопы, ці жыццёвыя нягоды. У жыцці ўсялякае бывае. Надзея памірае апошняй!

Адкажу на сур'ёзныя лісты з фота.

Пісаць на адрас: 225140, Брэсцкая вобл., г.Пружаны, Галоўпаштамт, п/п І-АЛ №531133".

"З мэтай стварэння сям'і пазнаёмлюся з прыстойным, сімпатычным, сур'ёзным мужчынам, без шкодных звычак, матэрыяльна забяспечаным, які жадае стварыць сям'ю, пабудаваную на павазе і разуменні, і любіць дзяцей, сямейную цеплыню.

Пра сябе: звычайная, 28/166, не распешчаная лёгкім жыццём, сярэдняй паўнаты, сімпатычная, добразычлівая, разведзена, маю двое дзяцей. Усім неабходным забяспечана. На пераезд не згодна.

Пісаць на адрас: 231000, Гродзенская вобл., г.Смаргонь, Галоўпаштамт, да запатрабавання, п/п ПО-295".

"Удавец з сур'ёзнымі намерамі, 54/170/65, матэрыяльна і жыллём забяспечаны (дзеці жывуць асобна), жадае стварыць сям'ю з жанчынай да 55 гадоў.

Згодны жыць у раёне, вёсцы.

Пісаць на адрас: 220109, г.Мінск, да запатрабавання, п/п № 628920".

Шукаю сяброў

"Пазнаёмлюся з маладымі, энергічнымі юнакамі і дзяўчынкамі для адкрыцця сваёй сумеснай справы.

Пра сябе: 16, матэрыяльна забяспечаны, маю сярэднюю адукацыю, вясёлы, спіртным не злоўжываю.

Адрас у рэдакцыі (абанент 48)".

АЗБУКА ЗДАРОЎЯ

(Працяг. Пачатак у № 111).

ЛЕКАВЫЯ ПРЫРОДНЫЯ СРОДКІ

Незлічоныя багацці расліннага і жывёльнага свету хавае ў сабе прырода. Яе своеасаблівыя лекавыя кладоўкі ўтрымліваюць непаўторнае спалучэнне біялагічна актыўных рэчываў. Распачнём з агародных раслін і фруктаў.

БУЛЬБА

У навуковай і народнай медыцыне бульбяная дыета рэкамендуецца як мачагонны сродак. Свежы бульбяны сок скарыстоўваецца пры запорах і гастрытах з павышанай кіслотнасцю, пры лячэнні язвы страўніка (па паўшклянкі 2—3 разы ў дзень за 30 хвілін да яды). Сырую бульбу прыкладваюць да апёкаў. Пры сухім кашлі шырока ўжываюцца бульбяныя паравыя інгаляцыі (клубні вараць у "мундзірах", пару ўдыхаюць 10—15 хвілін). Гарачую вараную бульбу (лепш растоўчаную ў палатняным мяшэчку) скарыстоўваюць як саграваючы кампрэс. З крухмалу робяць прысыпкі пры апёках і прэласцях, у выглядзе кісялю, клейстару — пры атручэннях, у сумесі з алеем — пры запаленнях малочнай залозы (масцітах). Абмяжоўваць ужыванне бульбы ў ежу неабходна пры схільнасці да атлусцення, пры дыябеце.

КАПУСТА

Свежая і квашаная капуста здавён лічылася добрым супрацьцынготным сродкам, павялічвае агульную ўстойлівасць арганізма. Асабліва карысная ў зімовы час як крыніца вітамінаў. Прыём капуснага соку папярэджвае ўзнікненне гастрыту і язвеннай хваробы (ужываюць на працягу 2—3 тыдняў па 1/2 шклянкі 3 разы ў дзень перад ядой). Пры скарыстанні квашанай капусты ў дыетхарчаванні яе варта прамываць. Цёплы капусны расол п'юць (да 2 шклянак на прыём) пры гемароі. Сок свежай капусты ў сумесі з цукрам — добры сродак пры бранхітах. Сумессю здробненых капусных лістоў з сырым яечным бялком (1:1) лечаць незагойныя язвы і апёкі.

ЦЫБУЛЯ

Пры бранхітах з сухім кашлем добры лячэбны эфект дае пацёртая цыбуля, змешаная напалову з мёдам. Свежапрыгатаваны сок цыбулі скарыстоўваецца пры ангіне (па 1 чайнай лыжцы 3 разы ў дзень), яго пару ўдыхаюць пры грыпе (праз нос па 2—3 хвіліны 3 разы ў дзень, можна таксама сокам змазваць слізістую абалонку носа ці закладваць у нос змочаныя ім марлевыя тампоны). Пры лячэнні гнойных ран іх апрацоўваюць парай свежарасцёртай печанай цыбулі (8—10 хвілін) ці накладваюць на іх кашку. Печаная цыбуля скарыстоўваецца на кампрэсы пры лячэнні фурункулаў. У народнай медыцыне цыбуля ў спалучэнні з капустай і квасам ужывалася пры пахудзенні, галаўным болю. Вядома яе выкарыстанне як глістагоннага сродку (2—3 цыбуліны сярэдняй велічыні нашча для выгнання аскарыд), пры імпатэнцыі. У касметычных мэтах для захавання скуры твару ад зморшчын скарыстоўваюць мазі з цыбуляй (напрыклад, змешваюць пароўну сок цыбулі, мёд, воцат, лопух, сумесь награваюць у гліняным посудзе, размешваюць і, астудзіўшы, накладваюць на твар у выглядзе маскі на ноч). Цыбуля добра ўзбуджае апетыт, валодае мачагонным і антыбактэрыяльным уздзеяннем, але пры вострых захворваннях страўнікава-кішачнага тракту, печані і нырак яе ўжываць не рэкамендуецца.

МОРКВА

Свежапрыгатаваны маркоўны сок скарыстоўваюць пры малакроўі і агульным знясіленні (па 1 шклянцы 2 разы ў дзень), а з мёдам ён карысны схільным да праступ людзям. Маркоўная кашка і сок валодаюць процізапаленчым і болесуцяшальным уздзеяннем пры накладванні іх на апёкі, язвы і раны. Морква карысная пры запорах, гіпертаніі, парушэннях функцый нырак і печані, жоўцева- і ныркава-каменнай хваробах, абменных поліартрытах. Гарбату з маркоўнага бацвіння п'юць пры гемароі. Утрымліваемы ў моркве карацін найлепш засвойваецца ў спалучэнні з алеем. Пры калітах і абвастрэнні язвеннай хваробы ўжыванне караняплодаў у ежу супрацьпаказана.

РЭДЗЬКА І РАДЫС

Сок з мёдам (1:1) скарыстоўваецца пры лячэнні прастудных захворванняў верхніх дыхальных шляхоў (па 1—2 сталовыя лыжкі дарослым і чайныя — дзецям 2—3 разы ў дзень), для прафілактыкі жоўцева-каменнай і ныркава-каменнай хваробаў, атэрасклерозу (перад ядой пры дзённай дозе 1/2 шклянкі напачатку да 2 шклянак к канцу месячнага курсу, 1—2 разы ў год). У народнай медыцыне ўжываюць супраць ламаты ў суставах (сумесь з 2 шклянак соку, сталовай лыжкі солі, 1/2 шклянкі гарэлкі і 3/4 шклянкі мёду ўціраюць у хворае месца, затым абмотваюць яго шарсцяной тканінай).

ЧАСНОК

Утрымлівае шмат рэчываў антыбіятычнага характару, свежы сок прыгнечвае вірус грыпу. Валодае супрацьпаразітарнымі ўласцівасцямі, выкарыстоўваецца як прафілактычны і лекавы сродак пры хранічным свінцовым атручэнні. Ягоныя фітанцыды стымулююць сардэчную дзейнасць, працэсы рэгенерацыі тканак, сакрэцыю стравальных залоз. У народным лячэнні часнок і свежы часночны сок рэкамендуюцца для прафілактыкі і лячэння грыпу (для закапвання ў нос 3 разы на дзень па 2—3 каплі), часночная кашка — у якасці "гарчычнікаў" пры прастудах і для зняцця галаўнога болю (прыкладваюць да скроняў), тоўчаны часнок са свіным салам (1:1) — для вывядзення бародавак. Пры хворых нырках ужыванне часнаку непажадана.

АРОНІЯ (РАБІНА ЧАРНАПЛОДНАЯ)

Добра ўплывае на агульны стан арганізма, валодае супрацьгіпертанічным дзеяннем. Сок вылечвае апёкі. Не рэкамендуецца пры язвеннай хваробе і гастрытах з павышанай кіслотнасцю.

ВІНАГРАД

Аказвае мачагоннае, паслабляльнае, жоўцегоннае і агульнаўмацоўваючае ўздзеянне, паніжае кіслотнасць страўнікавага соку, узмацняе абмен рэчываў, паляпшае кровазварэнне, ужываецца пры нервовым стамленні і знясіленні, бранхітах, нефрытах. Курс лячэння вінаградам (ампелатэрапія) цягнецца ад 3 да 6 тыдняў пры штодзённым ужыванні ад 600 г (па 200 г 3 разы ў дзень) у першыя дні і да 2 кг у канцы лячэння. Пры карыёзе ўтрымліваемыя ў вінаградзе кіслоты дрэнна ўплываюць на зубы.

ЯБЛЫНЯ

Усім вядомая карыснасць ейных пладоў. Пры захворваннях сэрца, нырак, гіпертаніі, пры атлусценні эфектыўныя "яблычныя" разгрузачныя дні (па 300—400 г 4—5 разоў у дзень). Яблычны сок рэкамендуецца піць пры атэрасклерозе, хваробах мачавога пузыра, нырак, печані, вострых бранхітах, неўрастэніях, хранічных поліартрытах. Маззю з працёртых са сметанковым маслам яблыкаў лечаць ранкі і трэшчыны на вуснах і малочных залозах.

КІНААФІША МІНСКА

НА ЭКРАНЕ — БЕЛАРУСКІЯ ФІЛЬМЫ

У гэтым годзе адзначаецца 70–гадовы юбілей беларускага кіно. Кожная эпоха нараджае сваіх мастакоў. Але менавіта мастакі ўвасабляюць тую ці іншую эпоху, той ці іншы перыяд часу. Што ж датычыцца беларускіх кінематаграфістаў, то можна назваць нямала імён, якія пакінулі свой яркі след у гісторыі нацыянальнага кіно, тым самым увасобіўшы сабой цэлыя дзесяцігоддзі ў кінамастацтве.

У рамках праходзячых цяпер у рэспубліцы тэматычных паказаў, прысвечаных юбілею беларускага кіно, гледачы зноў змогуць паглядзець такія мастацкія кінакарціны, як "Салавей", "Маска", "Залатыя агні", "Палескія рабінзоны", "Апавяданні пра юнацтва", "Усходні калідор", "Вайна пад дахамі", "Справа для сапраўдных мужчын", "Юрка — сын камандзіра", "Каханая", "Белыя Росы", "Расклад на паслязаўтра", "Факт біяграфіі", "Апошні крок" і многія іншыя.

"АТРАД Д"

Гэты фільм зняты расійскімі кінамайстрамі. Аўтар сцэнарыя і рэжысёр — Уладзімір Плотнікаў.

Міжнародная наркамафія супрацоўнічае з расійскімі злачынцамі. Праз ціхаакіянскую граніцу яны перапраўляюць партыі наркотыкаў і грошы. Ім процістаяць пагранічнікі аператыўных службаў. З мафіяй змагаюцца чатыры сябры, якія ў мінулым ваявалі ў Афганістане.

Фільм вытрыманы ў лепшых традыцыях айчынных дэтэктываў і баевікоў, тэматыка якіх даўно знаёма нашаму гледачу. Хітрыя і цынічныя банды злачынцаў складаліся з выпеставаных, спрактыкаваных "папікаў"-верхаводаў і грубых крымінальных забойцаў-"шасцёрак", якія грэбуюць законамі і маральнымі нормамі сумленнага грамадства, спрабуючы прыгожа жыць за кошт іншых. Злавесная чаша падзей кіпіць на экране, ільюцца рэкі крыві. Мы ведаем, што ім процістаяць бескарыслівыя і сумленныя хлопцы-аператыўнікі, мужныя і бясстрашныя пагранічнікі, проста юнакі ў міліцэйскай форме. А на гэты раз хлопцы вайны. У Афгане іх ахрысцілі Камандай Д. Бо прозвішчы іх Дунаеў, Давыдаў, Дробышаў, Донец — усе пачынаюцца з літары "Д".

Галоўныя ролі выконваюць Уладзімір Антонік, Анатоль Вядзенкін, Вадзім Куркоў, Уладзімір Носік, Ірына Акулава і інш.

"ХЕЛП МІ"

Вытворчасць кінастудыі "Сайнікс". Аўтар сцэнарыя і рэжысёр Андрэй Марозаў пры ўдзеле Аляксандра Плотнікава.

Таварыства па ратаванню помнікаў, таварыства міласэрнасці, таварыства дапамогі жывёлам — фірмы патрэбныя і шануемыя. У карціне ж, пра якую ідзе размова, расказваецца пра таямнічае таварыства пад назвай "Філіял", "філантрапічная" дзейнасць якога носіць відавочна крымінальны характар. На чале "Філіяла" стаіць вельмі пануры шэф, які вярбуе пры дапамозе свайго намесніка нейкага "Праведніка", а той, у сваю чаргу — шырокую сетку ўсё новых і новых "членаў".

У адзін дажджлівы вечар, калі чатыром сябрам не было чаго рабіць, яны зайшлі ў кафэ. І там Саша пазнаёміўся з маладзенькай, эфектнай і вельмі "вопытнай" паненкай. Знаёмства закончылася палюбоўна — у Лены дома, у ложку. Развязка ж любоўнай прыгоды аказалася вельмі нетрадыцыйнай. Дзяўчына Лена (як высвятляецца, даволі дзейны супрацоўнік "Філіяла") прапануе юнаку Сашы, якому вельмі падабаецца "прыгожае жыццё", "няпыльную" і прыбытковую работу. Пазнаёміўшыся з шэфам і даведаўшыся, што грошы сапраўды вялікія, юнак згаджаецца, зусім нічога не ведаючы пра свае абавязкі. У той жа дзень яго дастаўляюць у змрочную кватэру з неймавернай колькасцю запаленых свечак, дзе ляжыць дзяўчына з жудасна знявечаным, паўабгарэлым, паўраз'едзеным тварам, які выклікае амаль містычны жах. Фокус у тым, што з ёй трэба пераспаць — за гэта і было заплачана...

Цікава праводзяць свае ролі ў фільме Нікіта Цюнін, Марыя Сялянская, Аляксандр Мартынаў, Ірына Марозава і іншыя.

"МУЖЫ І ПАЛЮБОЎНІКІ"

Карціну знялі кінематаграфісты ЗША. Яе паставіў па раману Альберта Маравіа рэжысёр Маўра Баланіні.

Гэты фільм аб вышэйшай ступені нетрадыцыйнага шлюбу. Муж і жонка Стывен і Аліна пакляліся быць да канца сумленнымі адзін з адным. Аліна хоча мець палюбоўніка і Стывен згаджаецца з гэтым пры ўмове, што яна будзе расказваць яму ўсё падрабязна пра свой раман з багатым і вытанчаным Паола.

Але нечакана для Аліны Паола пачынае раўнаваць яе да Стывена. Паола паводзіць сябе як муж, ставячыся да яе як да сваёй уласнасці. У той жа час Стывен пачынае іграць ролю тайнага палюбоўніка. Усё гэта бянтэжыць і... узбуджае.

Любоўны трохвугольнік падсцерагае небяспека — ахоплены рэўнасцю Паола робіцца ўсё больш жорсткім. Спачатку Аліну гэта ўзбуджае — яна ўспрымае ўспышкі яго жорсткай рэўнасці як праяўленне страснага кахання. Тым часам Стывен пачынае страчваць уладу над сабой і гатоў ажыццявіць безразважны ўчынак, такі, пра які ён будзе шкадаваць усё жыццё.

Галоўных герояў іграюць Джуліян Сэндс, Джаана Пакуа і іншыя.

КІНААНОНС

1–6 лістапада

Кінатэатр "Кастрычнік" запрашае на адкрыццё фестывалю постсавецкага кіно "Лістапад-94".

"Сонца няспячых" (Грузія, рэж. Т.Баблуяні) — гісторыя бацькі, урача-даследчыка і яго сына, які ідзе па жыцці са зброяй у руках. ("Цэнтральны" 1-га ў 18.30.).

"Чорнае і белае" (Расія—ЗША, рэж. Б.Фрумін) — чуллівая і светлая меладрама пра каханне эмігранткі і мясцовага дворніка-негра ("Кастрычнік" 1-га ў 19.00, "Цэнтральны" 2-га ў 18.00).

"Курачка-раба" (Расія—Францыя, рэж. А.Канчалоўскі) — у гал. ролі І.Чурыкава. ("Кастрычнік" 1-га ў 21.00, "Цэнтральны" 2-га ў 20.00).

"...І стаў свет" (Францыя, рэж. О.Іаселіяні) — гісторыя пра каханне і вернасць, пра жыццё і смерць ("Кастрычнік" 2-га ў 19.00, "Цэнтральны" 3-га ў 20.00).

"Ты ў мяне адна" (Расія, рэж. Д.Астрахан) — герою карціны прыходзіцца выбіраць паміж любімай жонкай і нелюбімай багатай амерыканкай ("Кастрычнік" 2-га ў 21.00, "Цэнтральны" 3-га ў 18.00).

"Рускі рэгтайм" (Расія, рэж. С.Урсуляк) — сентыментальная гісторыя дружбы, кахання і міжвольнай здрады. ("Кастрычнік" 3-га ў 21.00, "Цэнтральны" 4-га ў 18.00).

"Звер, які выходзіць з мора" (Літва—Расія, рэж. В.Жалакявічус) — псіхалагічная драма аб крывавым любоўным трохвугольніку ("Кастрычнік" 3-га ў 19.00, "Цэнтральны" 4-га ў 20.00).

"Сады Скарпіёна" (Расія, рэж.Кавалаў) — "Кастрычнік" 4-га ў 19.00, "Цэнтральны" 5-га ў 20.00).

"ЦЁМНЫЯ АЛЕІ" (ТЭАТР-СТУДЫЯ "ПАРТРЭТ") — драматычная гісторыя высокага юнацкага кахання з сапраўдным хваляваннем і святасцю. Гэта інтымная і камерная стужка створана рэж.В.Багачовым па матывах твораў І.Буніна. У ролях В.Багачова, А.Мартынаў, Д.Любшын, І.Акулава ("Аўрора", "Бярэсце", "Вільнюс", "Перамога").

"СКАЛАЛАЗ" (ЗША) — С.Сталоне, Д.Літгоу у відовішчным баевіку. У скалістых гарах адбываецца схватка горнавыратавальнікаў з бандытамі, якія ўкралі мільён у казначэйстве, але выпадкова згубілі яго ў заснежаных гарах.

Рэжысёр Р.Харлін ("Масква", "Салют").

"РЭМБА-3" (ЗША) — на гэты раз дапамога суперсалдата Рэмба патрабуецца ў Афганістане. Рэмба выратоўвае з палону свайго сябра і былога начальніка ў час знішчэння абмежаванага кантынгента савецкіх войск.

У ролях: С.Сталоне, Р.Крэна. Рэжысёр П.Макдональд ("Кастрычнік", "Партызан").

1 лістапада

"МАСКВА": "Скалалаз" — 13.30, 15.30, 17.30, 19.30, 21.30.

"КАСТРЫЧНІК": "Рэмба-3"** — 13.00, 15.00, 17.00. "Чорнае і белае" — 19.00. "Курачка Раба" — 21.00.

"АЎРОРА": "Мальерысіма" (д) — 11.30. "Палёт навігатара" (д) — 14.40. "У напрамку сонца" — 11.00, 15.00, 19.00, 21.00. "Бязлітасныя людзі" — 13.00 (л), 17.00. "Свавольнік з псіхушкі"*** — 12.50, 16.30, 18.30. "Цёмныя алеі"*** — 20.30.

"БЯРЭСЦЕ": "Паўзком ад гангстэраў" — 13.50, 17.20, 19.00, 20.50. "Самалёт ляціць у Расію" — 12.00, 15.30. "Мужчынская работа" — 13.10, 16.50, 18.50. "Цёмныя алеі"*** — 11.30, 15.10, 20.50.

"ВІЛЬНЮС": "У напрамку сонца" — 13.30, 16.50, 20.10. "Скрозь час" — 12.00 (л). "Цёмныя алеі"*** — 15.20. "Рабыня сексу"*** — 18.40, 21.50. Інфармацыйна-пацяшальная праграма "Усмешка" — 20.30.

"ДРУЖБА": "Нулявы допуск" — 14.30, 17.50. "Матылёк" ("Гвендалін")*** — 16.00, 19.20, 21.10. Відэабар працуе з 12.00.

"ПАРТЫЗАН": "Паўзком ад гангстэраў" — 13.00, 14.40, 16.20. "Рэмба-3"** — 18.10, 20.00, 22.00 (н).

"ПЕРАМОГА": "Круты палюбоўнік"*** — 11.00, 14.20, 19.20. "Эйр Амерыка" — 12.20, 17.20, 20.50. "Цёмныя алеі"*** — 15.50.

"САЛЮТ": "Скалалаз" — 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00, 22.00 (н).

"СУЧАСНІК": "Тыдзень старшакласнікаў"** — 14.10. "Эмануэль-6"**** — 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Няўдачлівыя" — 10.30, 15.20, 20.00. "Скарпіён" — 11.20, 17.00, "Чужы" (1,5 с.) — 14.50. "Універсальны салдат" — 13.00, 18.40. "Чорны кулак" — 12.00, 16.40. "Прывід"** — 18.10. "Не адступаць, не здавацца" — 13.30, 20.30.

"КІЕЎ": "Палёт навігатара" (д) — 13.00. "Няма куды больш бегчы" — 15.00. "Ноч выючага звера"** — 17.00. "Эмануэль-5"**** — 18.50, 20.20.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Прынцэса-паўлін" (д) — 10.30. "Матылёк" ("Гвендалін")*** — 12.00, 16.00, 19.00, 20.20. "Шчаслівых Каляд у Парыжы"*** — 15.00, 20.30. "Самазванец з гітарай" — 13.00, 17.00. Зала індыйскага фільма: "Гіта з Сітапура" (2 с.) — 18.00.

"МІР": "Матылёк" ("Гвендалін")*** — 14.00, 18.00, 20.00. "Снеданне з відам на Эльбрус" — 12.00, 16.00. "Школа задавальненняў"*** — 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.40. Відэазала: "Сеньёр Рабінзон" — 14.30, 16.30, 18.30.

"ПІЯНЕР": "Ну, пачакай!" (вып.1—8, д) — 10.00. "Гардэмарыны-3" — 11.30 (л) — 18.30, 20.20. "Амерыканскі кікбоксер" (д) — 13.30. Зборнік часопісаў "Ералаш" (д) — 15.20. "Тэрмінатар" — 16.40.

"РАКЕТА": "Вельмі верная жонка" — 16.00. "Шалёныя ночы Клеапатры"**** — 17.40, 19.20, 21.00.

"РАДЗІМА": "Скарбы Амазонкі"** — 13.00, 16.40, 20.20. "Вайна ніндзя" — 14.50, 18.30.

"ЗМЕНА": "Ганна Карэніна" (2 с.) — 11.00. "Легенда пра дыназаўра-2" — 14.00, 16.00. "Уварванне ў тайну"*** — 18.00, 19.50.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Сонца няспячых" — "Матылёк" ("Гвендалін")*** — 10.25, 14.25, 21.00. "Тэрмінатар-2"** — 12.10, 16.10.

"ЭЛЕКТРОН": "Непераможная нага" (д) — 11.10, 13.00. "Скарбы Амазонкі"** — 12.00, 16.50, 20.00. "Горац-2" — 13.40, 18.20. "Страчаная імперыя" — 15.20 (л). "Кашмар на вуліцы Вязаў-3"*** — 16.00, 19.00. "Снеданне з відам на Эльбрус" — 14.40 (л), 17.40. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30 (Кошт білета — 1000 руб.).

"АВАНГАРД": "Уварванне ў тайну"*** — 15.00. "Сустрэча" (2 с.) — 17.00.

"ЗНАМЯ": "Лепшыя з лепшых" (д) — 14.30. "Скарпіён" — 16.20. "Уварванне ў тайну"*** — 18.00, 20.00.

"УДАРНІК": "Непераможная нага" (д) — 14.00. "Уварванне ў тайну"*** — 18.50. "Быць закаханым" — 15.40, 17.10.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 1, аўторак

Беларускае тэлебачанне

10.45. Тэлевізійны Дом кіно.
11.50. Філасофскія дыялогі.
12.20. "Бімбам".
12.40. Гісторыя ДАВТа Беларусі ў асобах.
13.45. Памяці тэлежурналіста Аляксандра Чуланава.
15.40. "Нов і К"-топ-10.
16.40. "Доктар Падгайскі". Д/ф.
17.00. Навіны.
17.10. "Бімбам".
17.30. Калгас "Маяк" Ашмянскага раёна.
18.00. Абласныя навіны (Віцебск).
18.15. Кантакт.
18.20. Пяць хвілін на жарты.
18.35. Навіны Бі-бі-сі.
19.10. Эканамікст.
19.20. Да 50-годдзя беларускамоўнага ліцэя ў Бельску Падляскім (Польшча).
19.40. Чарнобыль: праблемы і вырашэнні. Прамая лінія.
20.30. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.40. "Маё каханне, мой смутак".
22.45. НіКа.
23.00. Дайджэст.
23.10. Чэмпіянат Беларусі по футзалу.
0.30. Пад купалам Сусвету.

Канал "Астанкіна"

15.00. Вясёлыя ноткі.
15.30. Паміж намі, дзяўчынкамі.
16.00. Джэм.
◆16.25. "Элен і рабяты" (Францыя).
16.50. Свет сёння.
17.00. Рускі свет.
17.30. Загадка СБ.
17.40. Дакументы і лёсы.
17.45, 20.30. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая Роза".
18.55. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. З першых рук.
◆20.50. "Клічу жывых". "Нармандыя–Нёман".
23.10. Канал ілюзій.
23.50. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

10.40. Сялянскае пытанне.
◆15.20. "Пірацкі востраў". 4-я серыя.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. Новая лінія.
17.00. Бар'ер.
17.30. Парадак дня. Інтэрв'ю М.Шаймієва.

17.55, 19.35. Футбол. 1/16 кубка УЕФА. "Тэкстыльшчык" (Камышын)–"Нант" (Францыя). 1-ы тайм.
19.25. Падрабязнасці.
20.30.L-клуб.
21.20. Кліп-антракт. А.Аліна.
21.25. Вялікі скандал.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Футбол. 1/16 кубка УЕФА. "Рэал" (Мадрыд)–"Дынама" (Масква).
23.20. Зоркі гавораць.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
* 12.10. "Ах, прынцэса".
12.20. Тэлемагазін.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.55, 13.30, 16.45, 19.25. Музычны момант.
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.35. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы".
◆14.45. "Кіслароднае галаданне".
16.30. Чароўная лінія.
16.50. Дзецям пра зверанят.
* 17.10."Востраў скарбаў".
18.05. "Сем пятніц на тыдні".
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
◆19.30. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы".
20.20. "Свет мастацтва".
20.55. Падсякай.
21.10. Тэлемагазін.
21.15. Тэлеслужба бяспекі.
21.45. Спартыўныя навіны.
21.55. Ваш стыль.
22.05. "Шаляпін". Д/ф.

8-ы канал

* 18.00. "Дзік Трэйсі".
18.40. Студыя "Інтэкс":"Навіны".
18.50. БАНТ: "Рэпартаж".
◆19.00. "Марэна Клара".
19.55. Рынак.
20.25. Шанц-прыз.
◆20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя "БМ": "Прарок".
◆21.50. "Смерць ёй да твару".

НТВ

◆17.00. "Айвенга". 2-я серыя.
17.30. "Дзікая прырода: барацьба за жыццё". 22-я серыя.
18.00 і 21.00. "Сёння".
18.35. Бодзібілдзінг.
◆19.15. "Каўбой".
◆21.35. "Пракажоная". 1-я серыя.
22.35. Часінка.
23.05. "У гасцях у пісьменніка В.Пікуля.

■ 2, серада

Беларускае тэлебачанне

"ДЗЯДЫ".

У бязмерную даль вы ляціце,
А за вамі, прад вамі — гады
М.Багдановіч.

8.00. Пралог.
8.05. "Слова пра вечнае".
8.10."Адхланне". Д/ф.
8.50. Кола дзён. "Дзяды".
9.25. "Яднанне". Прамы эфір.
9.30. "Восень на Палессі".
10.10. У эфіры – Гомель.
10.15. "Слова пра вечнае".
10.20. "Музы палацаў і паркаў старажытных". Музычная праграма.
11.10. "Яднанне".
11.15. Рабінзанада доктара Руселя.
11.45. Спявае камерны хор пад кіраўніцтвам І.Палянскага.
12.00. Рабінзанада доктара Руселя.
12.20. У эфіры – Віцебск.
12.25. "Слова пра вечнае".
12.30. "Святло таленту".
13.35. "Яднанне".
13.40. "У вайны не жаночы твар". Д/ф. 1-3 серыі.
14.25. "Праз усю вайну". Музычны фільм.
14.45. У эфіры – Гродна.
14.50. "Слова пра вечнае".
14.55. "Імша па Купалу". Д/ф.
15.15. "Дзяды". Нашы радаводы.
16.10. Постаці мінулага.
* 16.40. "Песня пра Зубра". Паводле паэмы М.Гусоўскага.
17.00. У эфіры – Брэст.
17.05. "Яднанне". Прамы эфір.
17.10. "Сустрэчны іск". Д/ф.
18.00."Дзяды".
18.45. Памяці паэта Максіма Багдановіча.
19.05. "Яднанне".
19.10. "Дарога на Курапаты". Д/ф.
20.20. У эфіры – Магілёў.
* 20.25. "Як ліса воўка судзіла".
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Слова пра вечнае".
◆21.40. "Дзікае паляванне караля Стаха". 1-я серыя.
22.45. НіКа.
◆23.05. "Дзікае паляванне караля Стаха". 2-я серыя.
24.05. "Не згасне памяць".

Канал "Астанкіна"

* 8.00. "Вайна гобатаў".
◆8.25. "Дзікая Роза".
9.00. Клуб падарожнікаў.
15.00.Паглядзі, паслухай.
15.20. Адказы.
16.00. Камп'ютэр-хол.
◆16.20."Элен і рабяты".
16.50. Свет сёння.
17.00. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.30. Знак пытання.
17.40. Дакументы і лёсы.
17.45, 20.20. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.30. "Дзікая Роза".
18.55. "Серпанцін".
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Маналог.
20.50. Вестуны.
21.20. Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Баварыя" (Мюнхен)–"Спартак" (Масква).
23.30. Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Агляд сямі матчаў.

0.40. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. Гандлёвы дом.
8.40. У свеце жывёл.
9.35. Здарова жывеш.
9.50. "Гарачае сэрца" А.М.Астроўскага.
10.35. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. "Рабінзон-94".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. Новая лінія.
16.55.Не быць дыназаўрам.
17.15. Чалавек справы.
17.45. Рубяжы.
18.00. Фільм-прэм'ер.
18.15. Ніхто не забыты.
18.20. Залатая шпора.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.30. "Тата́ва музыка".
21.05. Газетныя гісторыі.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Экран крымінальных паведамленняў.
22.40. В.Шэфнер. "Круглая тайна". Спектакль.
23.40. Зоркі гавораць.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.55, 13.30, 16.45, 19.25. Музычны момант.
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.35. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы".
◆14.45. "Шоу-бой".
* 16.15. "Як Дыназаўрык сяброў знайшоў".
16.30. Будні.
◆16.50. "Чакайце мяне, астравы".
17.55. Гістарычны альманах.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
◆19.30. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы".
20.25. Блеф-клуб.
21.00. "Федэрыка і Рыма". Д/ф.
21.10. Тэлемагазін.
21.15. Тэлеслужба бяспекі.
21.45. Спартыўныя навіны.
21.55. Ваш стыль.
◆22.05. "Ціхая дама". С. Шолахава.

8-ы канал

* 18.00. "Дзік Трэйсі".
18.45. СОЛТЭК: "Навіны".
◆19.00. "Марэна Клара".
19.55. Агенцтва "Парнікс".
20.05. ММ-4:"Нямецкая хваля".
◆20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя "БМ".
◆21.50. "Дуэль робатаў".

НТВ

◆17.00. "Айвенга". 3-я серыя.
17.30. "Дзікая прырода: барацьба за жыццё". 23-я серыя.
18.00 і 21.00. "Сёння".
18.35. Хакей з Яўгенам Маёравым.
◆19.05. "Вялікія манеўры".
◆21.35. "Пракажоная". 2-я серыя.
22.35. Часінка.
23.05. Кафэ "Абломаў".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

НАДВОР'Е

Сёння днём па рэспубліцы чакаецца воблачнае надвор'е, пройдуць дажджы. Тэмпература паветра ў Мінску, Магілёве, Віцебску – +9– +11°, Гродна – +10– +12°, Гомелі, Брэсце – +11– +13°. У наступныя двое сутак чакаецца: 2-га часам невялікія дажджы, 3-га ў паўночна-ўсходніх раёнах рэспублікі кароткачасовыя дажджы, магчымы мокры снег. Тэмпература паветра: 2-га ўначы – 0– +5°, днём – +4– +9°, 3-га ўначы – -3– +2°, днём – +2– +7°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

Наступны нумар газеты выйдзе **5 ЛІСТАПАДА.**

Дзяжурны рэдактар Вера ШЧЭЦІНА.

Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА.

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена". Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ". Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79. Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Зак. 117.
Тыраж у лістападзе 49 695, па суботах-50 695.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і маральна-этычнага выхавання – 68-29-56; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел інфармацыі і агляддальнікі – 68-29-26; аддзел школьнай і студэнцкай моладзі – 68-25-93; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37. РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:
Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валянцін БАРЫСЕВІЧ, Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ, Аляксандр САЛАМАХА (першы нам.галоўнага рэдактара), Павел СІМАНАЎ (нам.галоўнага рэдактара, дырэктар агенцтва "ЧЗ-інфарм"), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Кузьма ШАПЛЫКА, Вольга ШАЎКО, Майя ШЭНДРЫК.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ